BUNJEVAČKE novine

Informativno - političko glasilo
Subotica, septembar 2006. • Godina II • Broj 15
Cina: 50 dinara

„BUNJEVCI DANAS“ BILA JE TEMA TRIBINE BUNJEVAČKE MATICE 7. SEPTEMBRA

U POTRAZI ZA SVOJIM PARČETOM NEBA

STR. 6-7

KAKO SAM GRADIO SUBOTICU

Marko Bačlija gradonačelnik Subotice od 1944-48.

STR. 7-9

BLIZO SOMBORA

U GRADINI SALAŠ NA LEDINI

STR. 14-15

U GOSTIMA KOD ... ALEKSANDRA MARGANIĆA

FUDBALSKE LEGENDE S NAŠI PROSTORA

STR. 17

Na naslovnoj strani: Festival bunjevačkih ila

Informativno - političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina II
Broj 15.
Avgust 2006. godine
Cina: 50 dinara
Izlazi poslidnjeg petka u misecu

Izdavač:
NIU "BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU "B.I.C."
dipl. ek. Vesna Vidaković

V.d. glavnog i odgovornog urednika:
Vesna Vidaković

Tehnički urednik:
Milan Milenković

Stalni saradnici:
Nikola Sedlak
dr Andrija Peić
Nevenka Bašić Palković
Suzana Kujundžić Ostojić
Snježana Luetić Vujić
Livia Tričko Stantić
Miodrag Radojčin
Izabela Crnković
Zoran Veljanović
Joso Poljaković
Marija Horvat
Nataša Vukov
Milorad Blažić
Dragan Tovarišić

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/523-505
e-mail: bic@tippnet.co.yu
Tekući račun:
160-143270-73

Štampa:
Čikoš Štampa - Subotica

Distribucija:
"Štampa sistem" Beograd

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine

Kancelarija u Subotici:
Trg cara Jovana Nenada 15/5
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/554-881

e-mail: bns.scg@EUnet.yu
web: www.bunjevci.org.yu
Regionalna kancelarija u Somboru:
Staparski put 10
Tel/fax: 025/28-939

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

659.3(=862)

BUNJEVAČKE novine : informativno - političko glasilo / v. d. glavnog i odgovornog urednika Vesna Vidaković. - 1998-2004 ; God. 1, br. 1 (2005)- . - Subotica: NIU Bunjevački informativni centar, 1998-2004 ; 2005 - . - Ilustr. ; 30 cm
Mesečno
ISSN 1451-2505

COBISS.SR-ID 133482759

RIČ UREDNIKA

LIPŠA SLIKA

Paštreći se dragi naši čitaoci, da svi, što znači i vi i mi budemo zadovoljniji ovim našim novinama, ko što ste mogli primetit, od prošlog broja smo krenili sa mnogo više stranica u boji. Mnogi su nam od kako izlazimo ko informativno politički magazin često govorili da je prava šteta što nemamo više slika u boji. One bi kažu, najbolje prikazale lipote koje objavljivamo. Eto, čim nam se pružila prilika mi smo i tu želju ispunili. To je tako, naš poklon čitaocima za prvi rođendan Bunjevačkih novina.

I ne samo to. Od prošlog 14-tog broja, možete kupit naše novine i u Beogradu i Novom Sadu. Možemo slobodno kazat da to ne triba nikog da čudi. I tamo ima tušta Bunjevaca al nisu samo oni naši kupci. Čitaoci su nam tako raznih fela, što se da vidit po pritplatnicima, da je to pravo čudo. Oni su nam jednako važni te se i njima na taj način više približavamo.

V. Vidaković

Bunjevačka stranka

SAOPŠTENJE

Gospodin Petar Kuntić na dan svoga imenovanja za potpredsednika Opštine Subotice uputio je saopštenje sredstvima javnog informisanja u kojem se napada bunjevački narod. Tim povodom Bunjevačka stranka je reagovala i pozvala predsednika Opštine Subotice gospodina Gezu Kučeru i opštinske odbore parlamentarnih i vanparlamentarnih strana u Subotici da zauzmu svoj stav o politici koju zastupa potpredsednik Opštine Subotice. Od tada pa do danas bunjevački narod u Subotici doživljava poniženja i uvrede. Zbog složene političke situacije u Republici Srbiji nadležni državni organi tolerišu politički primitivizam rukovodstva DSHV do te mere da se ne reaguje ni na očigledno kršenje Ustava i zakona već se dopušta izazivanje nacionalne mržnje i netrpeljivosti prema bunjevačkom narodu uz krajnje primitivno i necivilizovano omalovažavanje pojedinaca i institucija našeg naroda. Glavna meta napada su Bunjevačka stranka i Bunjevački nacionalni savet. Budući da je izvor problema u Subotici obraćamo se predsedniku Opštine Subotice i lokalnoj samoupravi da preduzmu odgovarajuće mere povodom poslednjih istupa potpredsednika Opštine Subotice i uvere nas da lokalna samouprava Subotice jednako uvažava i zastupa interese svih svojih građana bez obzira kojem narodu pripadaju. Smatramo da je gospodin Petar Kuntić zloupotrebio službeni položaj potpredsednika Opštine u svom govoru na sastanku Premijera Republike Hrvatske Dr. Ive Sanadera sa predstavnicima DSHV i HNV u Plavoj većnici Gradske kuće koja je zgrada lokalne samouprave. Tada je kao potpredsednik Opštine Subotice pozdravio Premijera RH u ime lokalne samouprave i preneo mu pozdrav predsednika Opštine gospodina Geze Kučere a potom nastavio da iznosi stavove DSHV i tom prilikom između ostalog negirao je postojanje bunjevačkog naroda. Na ovaj način stiče se utisak da je to stav i lokalne samouprave na čelu sa predsednikom Opštine. Drugi je slučaj u kojem autor teksta, novinar «Globusa » Boris Orešić predstavlja gospodina Petra Kuntića kao « političkog vođu vojvođanskih Hrvata i dogradonačelnika Subotice », koji veruje da su se stekli uslovi da za nekoliko godina Bunjevci nestanu.

GEZA KUČERA, PREDSEDNIK OPŠTINE SUBOTICA

NEODMEREN NAPAD NA IVANU DULIĆ MARKOVIĆ

Nakon poziva Mirka Bajića upućenog potpredsednici vlade Ivani Dulić-Marković da se izvini Subotičanima, jer je na proslavi Dužijance bila uz Antu Đapića, predsednika Hrvatske stranke prava, predsednika opštine Subotica, Geza Kučera, izjavio je da zla namera ne vodi evropskom razmišljanju i da je poziv, između ostalih bratskih gradova, bio upućen i Osijeku, te da je grad odlučio koga će da pošalje. On je rekao da je gradonačelnik Osijeka demokratski izabran i da je, dok postoje sudovi, obaveza ovog grada da sve poštuje pođednako.

Kučera je naglasio da je Subotica bila prvi grad koji je krenuo da na tom nivou popravlja odnose Hrvatske i Srbije. Potkrepio je to činjenicom da je ovaj grad bio mesto susreta Stipe Mesića, predsednika Hrvatske, i Borisa Tadića, predsednika Srbije, kao i da ga je posetio Ivo Sanader, premijer Hrvatske.

- Prilično je neukusno i neodmereno koristiti prisustvo Ante Đapića na Dužijanci radi napada na potpredsednicu vlade Ivanu Dulić-Marković, jer je ona bila gost na toj manifestaciji i mi smo ponosni da ju je uveličala svojim prisustvom. Naravno, između nje i predsednika Hrvatske stranke prava nije bilo nikakve veze, a biskupi su tražili da za ručkom sedi sa njima – rekao je Geza Kučera. - Sa potpredsednicom vlade lokalna samouprava ima dobru saradnju i ona nam može mnogo pomoći, a ja kao gradonačelnik treba da je zaštitim kako njeno ime ne bi bilo ukaljano.

T. D.

IMAM PRAVO NA PITANJE

Mirko Bajić, odbornik u SO Subotica i pokrajinski poslanik (NDS), u saopštenju upućenom medijima kaže da je pravo ne samo političara, nego i svakog građanina da pita bilo kojeg ministra šta god hoće i ne samo da je to pravo građanina, nego je dužnost ministra da odgovori.

- Ja Nadicu Momirov ne poznajem i nisam je ništa pitao, niti sam pitao G 17 plus, ali joj poručujem da je nekulturno odgovarati u tuđe ime – rekao je Bajić i ponovio pitanje – da li njeno prisustvo znači podršku Petru Kuntiću i DSHV-u u nastojanjima asimilacije Bunjevaca, s obzirom da je Kuntić bio domaćin i Đapiću i Ivani Dulić-Marković.

VAŽNO JE KO PITA

Nakon što je gradonačelnik zaštitio potpredsednicu vlade, učinile su to i njene kolege iz G 17 plus. Nadica Momirov, republički poslanik, zapitala je: “Ko je Mirko Bajić da on nešto pita Ivanu Dulić-Marković i dokle će se njegove izjave stavljati na prvo mesto u medijima kad on posle interesa DS, DSS, sada zastupa interese SRS”.

Smatramo da su se stekli svi uslovi da predsednik Opštine i lokalna samouprava a pre svih stranke koje su koalicioni partneri DSHV na sledećoj sednici Skupštine Opštine Subotice uvrste u dnevni red tačku na kojoj će se raspravljati o istupima potpredsednika Opštine gospodina Petra Kuntića i doneti odluku o njegovom razrešenju sa funkcije potpredsednika Opštine a što je u interesu ne samo bunjevačkog naroda nego i svih građana Subotice.

predsednik
Bunjevačke stranke
Darko Babić

IZ NACIONALNOG INVESTICIONOG PLANA ZA REKONSTRUKCIJU BUNJEVAČKE MATICE ODOBRENO 96 000 EVRA

DRŽAVA NIJE ZABORAVILA BUNJEVCE

Prioritetan je priključak na toplovod, kao i popravka krova, uređenje predivnog stepeništa koje je, kao i cela zgrada, pod zaštitom države, zatim uvođenje klimatizacije kako bi prostor od oko 200 kvadratnih metara mogao u potpunosti da bude funkcionalan.

Iz Nacionalnog investicionog fonda izdvojeno je 96 000 evra za potpuno uređenje i osposobljavanje za rad prostora u kojem se nalazi Bunjevačka matica. Ovaj novac namenjen je uglavnom daljoj adaptaciji enterijera, za priključak na toplovod, popravku krova, uređenje predivnog stepeništa koje je, kao i cela zgrada, pod zaštitom države, zatim za uvođenje klimatizacije kako bi prostor od oko 200 kvadratnih metara mogao u potpunosti da bude funkcionalan.

- Za nas Bunjevce ovo znači da je posle najnovijih deset godina borbe za prestanak asimilacije, koja je bila intenzivna i uspešna u prethodnom, dugom periodu, država stala iza preostale bunjevačke nacionalne zajednice. Ovo je znak da će nas pomagati kako bi očuvali svoj integritet i kulturu, a na dobrobit svih građana ove zemlje. Ovo je sigurno potvrda da država nije zaboravila Bunjevce - smatra Ivan Bašić Palković, predsednik Bunjevačke matice.

Odobrena sredstva moraju da se utroše u roku od godinu dana, što znači da bi u ovo vreme naredne godine Bunjevačka matica trebala da bude u potpunosti adaptirana.

- Ovih dana bi trebali da se potpišu ugovori. Birokratija zahteva veliku papirologiju, koju smo uspešno i u veoma kratkom roku odradili. Za to smo imali tim od nekoliko ljudi koji su naporno radili i na vreme obavili i taj deo posla, jer nama se žuri. Naime, da bi nastavili aktivnosti koje smo uspešno započeli kao što su na primer «Večeri četvrtkom», u oktobru bi trebalo da bude grejanja. Čini mi se da je to prioritet, kao i početak radova koji će nam proširiti prostor. Neophodno je postaviti parket, klimatizovati prostorije, zameniti električne vodove i naravno, eliminisati prokišnjavanje – kaže Bašić Palković.

Bez sumnje, najveći posao će biti uređenje stepeništa koje zahteva restauraciju, a to znači da će skele biti montirane mesecima da bi ljudi od struke mogli da vrate plafon sa freskama u prvobitno stanje. U tome će nam pomoći Međuopštinski zavod za zaštitu spomenika sa svojom dokumentacijom i vezama u Pokrajini i na nivou Republike, kako bi doveli stručnjake koji to mogu da odrade. Potrebno je uraditi i vitraže kako bi Matica ličila na prestižan kulturni centar – objašnjava Bašić Palković.

Po njegovim rečima, bunjevačka nacionalna zajednica očekuje da će isti tretman kakav ima od strane Vlade Republike Srbije imati i ovde u svojoj sredini, od strane Skupštine opštine Subotica.

- Naravno da očekujemo pomoć i od lokalne samouprave i od Pokrajine. Već smo u budžet za iduću godinu uputili zahtev da dobijemo po nama skromna sredstva od milion dinara, koja bi nam omogućila da imamo jedno plaćeno radno mesto i da možemo da pokrijemo račune za struju, vodu, telefon i slično, a u ovakvoj konstelaciji stvari to je sigurno minimum, sve ostalo se radi volonterski. Za programe koje Matica ima očekujemo konkurse, kako lokalne tako i pokrajinske, na kojima ćemo učestvovati za objavljivanje naših knjiga, časopisa. Prošle godine smo zahvaljujući uspešnom konkursu na nivou Pokrajine dobili 130.000 dinara za našu ediciju «Savremeni bunjevački pisci». Nadamo se da ćemo uspeti i za naredni period da na konkursu izborimo takva sredstva, da bar pratimo ostale etničke zajednice u predstavljanju svoje kulture – smatra Bašić Palković.

ZALAGANJE

- Da bi se ova institucija dovršila kako dolikuje i da bi ličila na sve ostale centre manjinskih zajednica, što do sada nije bio slučaj, veliki posao je odradio Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine. Veliku ulogu i svoj politički uticaj je, moram da naglasim, založio Mirko Bajić, opštinski odbornik i pokrajinski poslanik, član BNS, i Nikola Babić, predsednik BNS. A, obavezu sa strane Bunjevačke matice da ćemo taj posao korektno obaviti, preuzeli smo Ivan Sedlak, potpredsednik Bunjevačke matice, i ja, kao predsednik. Ta obaveza postoji napismeno i verujem da ćemo je do kraja ispuniti – kaže Ivan Bašić Palković.

„BUNJEVCI DANAS“ BILA JE TEMA TRIBINE BUNJEVAČKE MATICE 7. SEPTEMBRA

U POTRAZI ZA SVOJIM PARČETOM NEBA

Nejedinstvo i nedostatak međusobnog uvažavanja oduvek je postojalo među Bunjevcima, što slabi efekte njihovih nastojanja. U poslednjoj deceniji je postignuto najviše u priznavanju Bunjevaca i osnivanju njihovih institucija. Odsustvo bunjevačkog jezika u školama, makar kao fakultativnog jezika velik nedostatak

Na Večerima četvrtkom koje organizuje Bunjevačka matica, 7. septembra je bila na redu vrlo aktuelna tema „Bunjevci danas“. Uvodnu reč na ovu temu dao je Nikola Babić, predsednik Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine. On je govorio o životu i problemima Bunjevaca u periodu Austrougarske, Mađarske, Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, zatim u Titovoj Jugoslaviji, SR Jugoslaviji i u današnjoj državi.

- Nije nas krasio kolektivitet kroz istoriju - ocenio je Nikola Babić. - Ni naši rodoljubi Ivan Antunović, Ambrozije Šarčević, Mijo Mandić, nisu uspeli da ostvare taj kolektivitet i da nas povežu. Značajnu ulogu su odigrali sveštenici Ivan Antunović, Pajo Kujundžić i Blaško Rajić koji je poznat po učešću u stvaranju Prve Jugoslavije. Izgubili smo svoj identitet 1945. godine. Tek 1971-1972. godine na popisu smo mogli da se izjasnimo kao Bunjevci, ali smo tako iskazivani samo u Vojvodini, dok na nivou Jugoslavije nismo. Onda smo 1991. godine dobili svoju šifru i od tada se i Bunjevci popisuju. Godine 2003. smo došli do dokumenta iz 1945. godine koji je govorio da Bunjevci gube svoj identitet i da se imaju voditi kao Hrvati. Izgubili smo svoje škole u staroj Jugoslaviji, a zna se šta znači kada se neko ne može školovati na svom jeziku. To je bio jedan od razloga što smo 90-ih godina formirali bunjevačke institucije, a 1995. godine i Bunjevačku maticu. Zakon o manjinama je usvojen 2002. godine i tada smo mogli da izaberemo nacionalni savet, najviše telo jedne nacionalne manjine. Posao oko formiranja Saveta i odbora u okviru Saveta je završen 2004. godine, i od tada počinjemo u pravom smislu da funkcionišemo.

Kako je Babić rekao prvi zadatak je bio da se odaberu prioritetni zadaci, pre svega u obrazovanju, uvođenje bunjevačkog maternjeg jezika u škole kao fakultativnog predmeta, zatim pitanje informisanja u čemu su bili uskraćeni, jer nisu imali radio i TV program, samo novine, i to sporadično.

- Onda smo 2005. godine osnovali Bunjevački informativni centar i dobili emisiju na TV Novom Sadu. Očekujemo da to uradimo i na radiju, videćemo da li sa nedeljnim ili dnevnim programom - rekao je Babić i naglasio da su usvojena i nacionalna obeležja. grb, zastava, a ustanovljeni su i nacionalni praznici. - To su 2. februar, Marin, kada se Bunjevci najviše okupljaju, Dužijanca, 15. avgusta, na Veliku Gospojinu, 23. februar, kada smo osnovali Nacionalni savet, i datum održavanja Velike narodne skupštine 1918. godine kada je Vojvodina prisajedinjena Kraljevini SHS. U toku je rad na izboru bunjevačke himne. I ovde će, kao i kod grba i zastave biti uključena javnost.

Govoreći o bunjevačkim institucijama Babić je rekao da je prošle godine analiziran njihov rad i da rezultat nije povoljan.

- Matica se preuređuje, pored smeštajnih problema treba rešiti i pitanje makar minimalnih uslova za okupljanje mladog sveta, što druge nacionalne zajednice već pola veka upražnjavaju uz bogatu finansijsku podršku lokalne samouprave i Pokrajine.

Babić je naveo da Bunjevci već 2 godine imaju veb stranicu na Internetu i da je ona dosta posećena, ali da bi je trebalo više koristiti za kontakte sa Bunjevcima na širem području, posebno sa onima u Mađarskoj koji su pod velikom asimilacijom.

- Početkom godine je predloženo da se u Mađarskoj pokuša sa osnivanjem bunjevačke nacionalne samouprave, pa je pokrenuta akcija sakupljanja potpisa, i sakupljeno je oko dve hiljade. Mađarska država je izvršila verifikaciju 1.500 potpisa, tako da Bunjevci mogu sa tim brojem da uđu u Parlament. No, tu još ima dosta posla do konačnog rezultata jer ima osporavanja prava Bunjevaca da uđu u Parlament. Kada smo rekli da je na snazi asimilacija Bunjevaca, to znači da je u pitanju naš opstanak. Mi, Bunjevci, nismo 70-80 godina učili maternji jezik u školama i nismo se mogli izjašnjavati kao Bunjevci. To su pitanja koja bi lakše rešavali da smo jedinstveniji i da imamo više razumevanja jedni prema drugima. Na nama je da definišemo da je naš jezik bunjevački i da ga možemo koristiti, i da našoj deci omogućimo učenje maternjeg jezika u školama - rekao je Nikola Babić.

Publici koja je u lepom broju prisustvovala tribini data je mogućnost da pita i daje svoje komentare. Nikola Ćakić je pitao zašto se ne forsira bunjevački jezik. Svi divane svoj jezik, a mi, Bunjevci ga, rekao je, izbegavamo. Spominje se Trijanon, da li je to naš poraz ili pobeda.

Reagujući na ovo pitanje i konstataciju Nikola Babić je rekao da je, što se tiče bunjevačkog jezika saglasan sa tim, i dodao da se Bunjevci moraju vratiti na pitanje zašto su izgubili svoje škole. Ovde je ponovio više puta iznošen redosled događanja vezanih za zahtev Bunjevačkog saveta o uvođenju bunjevačkog jezika kao fakultativnog predmeta od prvog do trećeg razreda osnovne škole.

Prvo je Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje i kulturu dao saglasnost na taj zahtev, a onda je on povučen. To je problem sa kojim se i danas sukobljavamo. Nadam se da ćemo uskoro dobiti dozvolu za učenje bunjevačkog jezika jer smo ispunili sve zahteve koji su od nas traženi, rekao je između ostalog Nikola Babić.

V. M.

Verovatno elektorski izbori

Na naše pitanje šta treba da donese novi zakon o izboru nacionalnih saveta koji je u proceduri, Nikola Babić je rekao:

- Dobijao sam uveravanja da će već Mađarski nacionalni savet koji je prvi formiran biti biran po novom zakonu. Pošto smo mi negde tek u februaru na redu, meni je rečeno da mi sigurno imamo šanse da budemo birani po novome. Mislim da će to biti elektorski izbor, kao i do sada, za šta će se zalagati Veće nacionalne zajednice. Lično smatram da bi neposredni izbor bio pravi, ne bismo morali prikupljati potpise, što je za nas Bunjevce negde oko 5.000 potpisa. Neposredni izbori bi dali pravi odgovor da li mi kao Nacionalni savet i naše institucije uživamo poverenje naših Bunjevaca.

Trijanon oslabio Bunjevce

Da li je Trijanon poraz ili pobeda za bunjevačku nacionalnu zajednicu pokušao je da odgovori dipl. pravnik Ivan Sedlak, potpredsednik Bunjevačke matice.

- To je kompleksno pitanje i da bi se odgovorilo treba se vratiti u 19. vek. Naši stari su sanjali stvaranje jedne južnoslovenske države. U tome su videli spas od asimilacije u austrougarskoj državi. Ali, postavlja se pitanje kako je sporazum sproveden. Ko je zadovoljan, a ko nije? Bunjevci ne mogu da budu zadovoljni, jer je jedan deo njih ostao u Mađarskoj i oni su asimilovani. To je dotaklo i crkvene organizacije. Biskup je bio u Kaloči, a onda ih je granica podelila. Tu je nastao i problem između crkve i Bunjevaca. Da li smo mi, koji smo ostali ovde, dovoljno složni i jedinstveni, da li smo tu energiju uspeli da ostvarimo u određenim istorijskim periodima? U početku smo imali uspeha, onda je došlo do osipanja. Ovo je bila šansa za ostvarenje našeg sna, ali kako smo je iskoristili ne možemo biti zadovoljni u potpunosti. Naš narod je, međutim, podeljen granicom, i to je uticalo na slabljenje našeg, i duhovnog, i nacionalnog potencijala.

KUD „Lemeš“

Na pitanje posetilaca zašto KUD „Lemeš“ nije ušao u zajednicu bunjevačkih kulturnih institucija Nikola Babić je odgovorio da Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine ima svoje prioritete, i opredelio se da je od nacionalnog interesa da održe „Dužijancu“, „Festival bunjevačkog narodnog stvaralaštva“ i izdavanje „Bunjevačkog kalendara“.

- Naša obaveza da dajemo mišljenje da li neko može ili ne može da uđe među naše kulturne institucije je za nas gorak zalogaj. Ukoliko one u svoj statut stave da neguju kulturne tradicije Bunjevaca onda mogu da dođu na našu listu. Svi ostali sredstva dobijaju putem konkursa. Nadam se da ćemo se osloboditi davanja tog mišljenja i da će svi zahtevi ići na konkurs.

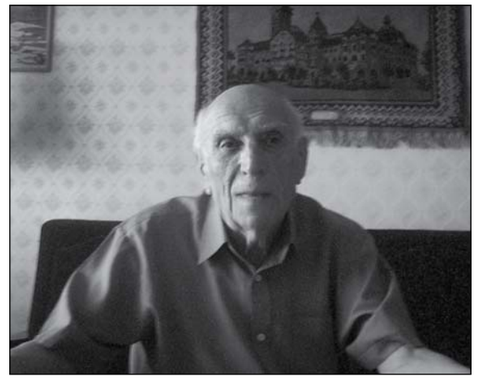
Sad smo mi na redu

Blaško Gabrić, kao odbornik u Skupštini, izneo je nekoliko brojki o visini sredstava koja su davana za uređenje kulturnih centara drugih nacionalnih manjina u Subotici, i te brojke je stavio u odnos na broj pripadnika tih manjina.

- Prema tim brojkama Bunjevci bi trebali da dobiju 579.000 evra da naprave svoj kultruni centar. Mi smo do sada dobili samo 2 miliona dinara, takoreći ništa. Ako ne budemo tražili od Opštine sredstva, nećemo ih ni dobiti. A sada smo mi na redu. Ja sam glasao za Mađare kada su oni trebali da dobiju sredstva, pa sada mogu da kažem da novac treba i za nas.

KAKO SAM GRADIO SUBOTICU

Marko Bačlija najviše je zadužijo Suboticu, čiji je gradonačelnik bio od maja 1944. do jula 1948. godine. Nije bio član partije, nit se koga i čega bojo. Divanio je i radio ono što je mislio da je najbolje za njegovu Varoš.

Malo je oni ljudi kojima je sudbina bila tako naklonjena ko što je to bila gospodinu Marku Bačliji. Kad sam ga prije šest godina upoznala pridstavili su mi ga ko bivšeg dekana i osnovatelja Tehnološkog fakulteta u Novom Sadu. No, Marko Bačlija uradio je puno više u svojem životu od tog. Najviše je zadužijo Suboticu, čiji je gradonačelnik bio od maja 1944. do jula 1948. godine. Nije bio član partije, nit se koga i čega bojo. Divanio je i radio ono što je mislio da je najbolje za njegovu Varoš. A onda, posli završene misije u Subotici odlazi u Novi Sad, di i danas živi. I posli toliko godina, nije zaboravijo „divanit“, ni ko je, ni odkaleg je. Naprotiv, sotim se ponosi. Na zidu njegove radne sobe još uvik je tapiserija s motivom Gradske – Varoške kuće, koju su mu dali na poklon njegovi činovnici, posli završenog mandata. Tu je i portret njegovog oca Paje i slika Bunjevačke ulice.

Cigurno znate di je spomenik Žrtvama fašizma, Litnja pozornica na Paliću jel Zoološki vrt. A jeste li se kadgod zapitali ko je sve to osnovo, napravio? U divanu sa gospodinom Bačlijom sve ćemo Vam to otkrit.

Marko Bačlija rođen je 1914. godine u Subotici, ko sedmo dite po redu. Al je i porid tog jedinče. Njegova mater bila je bolesna od tuberkuloze, pa su zato i sva rođena dica umirala. Njega je rodila poslidnjeg, a kako je u to vrime ona bila zdravo bolesna, oma su ga od nje odvojili, zato je i priživio. Odranio ga je otac Pajo, uz pomoć njegove rođene sestre, al se nikad ponovo nije oženijo, jel nije tijo Marku maćvu dovest.

Škulovo je sina jel je tio da bude gospodin čovik i da radi u Varoškoj kući ko pisar. I želja mu se ispunila. Marko Bačlija je završio pravni fakultet i radio već par godina kad je počo II svitski rat. Drugi dan od početka rata dobio je obavištenje od gradonačelnika Janoša Vedija da Gradsko odvjetništvo u Varoškoj kući ne triba više njegove usluge. Jedno godinu dana bio je brez posla, a onda se uortačio sa Vladom Prćićem i započeli su privatnu advokatsku praksu.

Prva plata dvoje grablje i dvi lopate

U privatnoj praksi za vrime rata bilo je najviše slučajova oko pripisivanja zemlje, testamenata. Veliki problem njim je bio jel nisu znali mađarski književni jezik, kad je štogod tribalo pisat u Varošku kuću, jel pismeno se obraćat sudu. U tom njim je pomago otac od jednog njevog škulskog druga, koji je bio po zanimanju berber a radnja mu je bila u Štrosmajerovoj ulici.

Prva parnica koju je dobio na sudu bila je da brani dvi Ciganke, koje su bile optužene da su ukrale niko ruvo i cipele.

„U to vrime ništa nisam znao o

krivičnom pravu. Zato sam se dobrim poplašio. Očo sam kod optuženi da ji ispitam šta se tačno trevilo, al one su i dalje samo ponavljale da nisu ništa uradile. Jedini svidok je bio žandarski narednik, krupan i visok čovik. Prvo što mi palo na pamet da ga pitam, baš čerez te veličine, jel je tuko optužene. „Nisam!“ – viknijo je. A na to je počela cila čerga vikat, kako je tuko žene, sve ji je gazijo. U nedostatku dokaza sud ji je oslobodijo optužbe, a ja sam dobio prvu parnicu. Posli par dana kući su došla dva Cigana iz čerge i za kapiju mi ostavila džak, a u njem dvoje grablje i dvi lopate, jel su se sotim bavili i to prodavali. Bila je to moja prva advokatska plata.“

Vodovod i kanalizacija u Subotici

„Kad je oslobođena Subotica, opet nema posla. Sudovi raspušteni, pa smo i mi našu privatnu praksu ugasili.

Medvid Miško i Zoološki vrt

U divanu, pita me gradonačelnik Zagreba jel Subotica, kad je već tako velik grad, ima zoološki vrt. I tu se on ponudi da mi da jednog medvida, kojeg su zvali Miško. Dobijo sam još dva para majmuna. Iđem kući i mislim se di ću to sve metnit? Za medvida smo napravili veliki kavez, u kojem su i danas medvidi u Zoološkom vrtu. Posli sam dozno, da je gradonačelnik jedva čeko da se oslobodi tog medvida, jel je jednom ustaškom oficiru ruku odgrizo. A majmune smo metnili za početak u vilu Lujzu. Sitim se jednog dobrog lovca Koste Medakovića i pozovem ga na divan da osnujemo zoološki vrt. A sve od oni novaca od načeti kuća, a i ergela se iz ovog izdržavala. Medaković poslom ode na Obedsku baru i ode je imo sriće pa uvati par crni roda. E te je rode uzgajo, pa kad ji malo odrani zamini za lava, jel žirafu, jel to bila zdravo ritka i vridna ptica. I tako smo opravili Zoološki vrt.

Odem kod mojeg druga iz ditinjstva, Maće Poljakovića, koji je bio u to vrime komesar grada i pitam ga jel ima kaki poso za me. On me namisti da inventarišem napuštenu poljoprivrednu imovinu. Većinom se ona nalazila na Zobnatici, di su bile velike gazde, ko što je Lelbah, Ungar, Kalmar i Varga. Subotica je onda bila puna ruski ranjeni vojnika, jel je bisnijo front kod Pešte. Sve javne zgrade u Subotici bile su pritvorene u bolnice. Kako je bilo puno rane na tim napuštenim imanjima snadbevo sam ove bolnice i tako sam se upozno i sprijateljijo sa komandantom goroda Rusom, koji je bio jednako važan po funkciji u varoši, isto ko i naš komesar. Od njega sam čuo za inžinjera Vajgela koji je uradio komunalni projekat za Minhen, al je ko neprijatelj bio zatvoren u logor. Ruski komandant ga izvadi iz logora, našli smo mu kuću na Paliću i tu je započo s pravljenjom projekta za rešenje Subotičke kanalizacije i vodovoda. A kako je Vajgel bio zatvorenik, kuću su čuvali vojnici. Problem je bio kako nać civi za taj vodovod, pa je inžinjer pridložio da se oprave od jelovine i borovine sa Radanovca. Stručnjaci iz Beograda su mi potvrdili da je taj projekat izvanredan. U to vrime, na pridlog Narodnog fronta, posto sam gradonačelnik, pa je poso lakše išo. Počelo se s radom, i u tom je Vajgelu isteklo vrime zarobljeništva. Al je sam kod mene došo i tražio da ostane još dvi godine da projekat završi. Samo je isko da mu odobrim da mu se dosele žena i dica. Eto, tako je Subotica dobila vodovod, kanalizaciju i rešen je problem isticanja prljave vode u Palić.

Za Vajgela danas niko ne zna, piso sam ja kasnije gradonačelnicima i Bagiju, Kasi, Kučeri al odgovora nije bilo. A bilo bi lipo da svit sazna za tog čovika i njegovo dilo.“

Osnivanje ergele Zobnatica

Tokom zime 1945. godine kroz Suboticu je prolazila Ruska Tolbuhinova vojska koja je sa Istoka (Bugarske, Rumunije) išla na Berlin. Uglavnom su išli na konjima, pa su kod nas ostavljali one konje koji su bili iždeljani, zdravo umorni. Ove sam konje skupljo u gradsko skladište, kod Majšanskog mosta. Bilo je tu zdravo lipi konja, arabera, amerikanera, engleza. Pa mi je palo na pamet da opravim od nji ergelu. Na imanju kod Lelbaha na Zobnatici bila je mala ergela i tamo smo odneli jedno

50 konja. Odvojeno je petnajst rasni, a ostali koji nisu bili za trku, služili su za rasplod. Iz Đakova sam doveo Bošnjakovića i namistijo ga za direktora ergele, koji se dalje staro za rad. Tako je nastala ergela Zobnatica.

Spomenik Žrtvama fašizma

S novcima sam naučio mućkat kad sam bio i na mistu poverenika za finansije. To je bilo tokom 1947. godine. Vidim ako ne potrošim sve novce koje sam dobio iz budžeta, slideće godine oma dobijem za toliko manje. U Subotici je bilo dosta kuća koje su ostale oštećene od bombardovanja. Nisu bile za rušenje, mogle su se popravit, pa sam ja kroz njevu popravku izvlačio novce za još dosta drugi „nenamenski“ stvari. Osposobili smo oko 300 – 400 kuća na Marksovom putu, Šenoinoj ulici. A posli smo te kuće davali svitu koji nije imo di stanovat.

Došla je direktiva da triba opravit spomenik žrtvama rata. I uzmeno zemljište kod Plebanije, priko puta Velike crkve. Tamo su Mađari štogod još prije rata počeli pravit, i već je bilo metnuto postolje od 14 meteri. Iako je bronzani reljef koji prikazuje bitku Švaba i partizana počo pravit Spasić iz Beograda, pa se na po posla ispostavilo da on to ne zna dobro radit, spomenik su završili Toma Rosandić i njegova učenica Ana Bešlić. Nji dvoje su pridložili da spomenik bude obložen bilim kamenom. Di ću nać kamen, nego na Braču. Tako sam upozno gradonačelnika Zagreba, koji je tad uz Beograd i Suboticu bio jedini grad od 100.000 stanovnika u ondašnjoj Jugoslaviji.

Subotička opera

Vidim grad nema Operu, ajd i nju da osnujemo. Gradska filharmonija je imala dosta dobar i velik orkestar, al glumaca i pivača nemamo. Iz Zagreba sam doveo njevog dirigenta filharmonije Milana Asića, i postavio za direktora Opere, a njegovu ženu, koja je bila operska pivačica, sam postavio za primadonu. I opet sve od oni novaca od načeti kuća.

Litnja pozornica na Paliću

Ajd kad imamo Palić da i na njemu bude kaki kulturni ponuda. Tako se rešimo Milan Asić i ja pravit pozornicu na Paliću, di bi se kad to vrimenski uslovi dozvoljavaje, održavala razna muzička i pozorišna trevljanja. Išo sam s Milanom po Paliću i tražili smo misto koje je najakustičnije. Kako je Milan imo savršen sluh, našo je da se zvuk najbolje prostire tamo di su borova stabla. Jel se zvuk od nji odbijo i išo uvis. Tamo smo podigli današnju pozornicu, a Ana Bešlić je napravila skulpturu boginje Talije.

Pismo opomine

Vidi svit da se to pravi, a novaca nema. Uvik se nađe kaka „dobra“ duša, da to i prijavi. Tako mi je u zimu 1947. na 1948. godinu stiglo pismo od finansijske kontrolne komisije iz Beograda, di se kaže da trošim budžetska sridstva nenamenski.

Odgovorio sam da to ne radimo, već da podižemo načete kuće, kako i finansijske knjige pokazivaje. U međuvrimenu smo u sve obnovljene kuće uselili čeljad koja je u njima ranije živila, el smo ji davali na stanovanje onima koji su tokom rata ostali brez kuća. Prođe pismo, i zaboravim već na njeg. I ajd po starom.

Zaposlenje Pere Tumbas Haje

Subotica je uvik imala jaku muzičku tradiciju, a samim tim i Muzičku školu. Divanim ja tako sa tadašnjom direktorkom sridnje Muzičke škule Milkom Korom, kako jeto u toj školi mož učit svirat i violine i harfe i ko zna šta sve ne, samo tambure ne. Njezin odgovor, kad god bi ja potego ovo pitanje, otvaranja odeljenja u školi za tambure, je bio - nema stručnog kadra. Ja joj onda spomenem Peru Tumbas Haju, a ona još tvrđa u tom da ne popušti. U tom dođe u Suboticu Zvonko Baloković, veliki violinista koji je na Stradivarijusovoj violini muziciro po Ameriki. Bila je to prava atrakcija u Subotici, čak je bio i proglašen za prvog počasnog građanina naše Varoši. I tako, nađemo se mi na divanu kod direktorke Kore i opet započnemo divan od osnivanja tamburaškog odiljenja. Al ona i dalje ne popušta. U to, ko da ga je Bog poslo, naiđe i Lazo Udovički, naš prvi ambasador u Ujedinjenim Nacijama. I nekako je nas trojica ubedimo da se sotim počne i da nastavnik bude Pere Tumbas Haje. E, sad i njeg triba dovest u školu, da ga ovi vide. Poručim ja da ga dovedu iz mijane, jel je tamo uvik sidijo. Posli dosta vrimena iđe Hajo. Dobrim popijo, sve mu se šešir na glavi nakrivio. Pa mu ni to nije dosta bilo, neg još i skine onaj šešir, pa svima nama veli:“ Ono što je Paganini bio za violinu, to je Tumbas Pere Hajo na tamburi – zapamtite to!“ I tako je Hajo posto nastavnik, a Subotica dobila tamburaško odiljenje.

Skoro zatvor, a posli pofala od Kidriča

Sve to lipo tako iđe, kad jeto ti opet oni iz finansijske komisije. Al sad piše pridsidnik komisije, a ubrzo je došo i čovik iz Savezne kadrovske komisije. Prigledo zapisnike o Zoološkom vrtu, pa očo. Jeto ga opet posli nedilju dana, štogod da dopuni, al mi je i kazo da mi se zatvor sprema. Ko na nevolju u tom se i za Litnju pozornicu sazna. Pomoći mi nema, mislim se. Kad stiže poziv za Saveznu konferenciju veliki gradova Jugoslavije, koju sazivaje Kardelj i Kidrič.

I ja se rišim kazat ode sve kako sam radijo. Šta sam zateko, a šta napravio, kako i od čega. Oni samo slušaje, ništa ne divane. Konferencija je trajala dva dana. Na kraju Kardelj kaže, kako je eto propust nji s vrva bio što nisu mislili detaljnije kad je odriđivanje budžeta u pitanju. Al će se ta pogriška kasnije ispraviti, kako se više gradonačelnici ne bi morali snalazit, pa tu spomene mene. I tako, skoro da su me i pofalili.

Službeno vozilo – konj

Jedared, tu s početka 1948. godine trevi se prvi međunacionalni incident u Subotici. Potukli se u Bajmoku dva momka, jedan Ličanin – kolonaš i Madžar. Pljušte optužbe i žalbe s obadve strane, a iz dana u dan sve zategnutije. Mislim se, najbolje bi bilo da ja odem na lice mista i sam utvrdim šta je bilo. U ono vrime, gradonačelnikovo službeno vozilo bio je konj. Uzjašim na njeg, pa ajd u Bajmok. Nađem jednog, podivanim, nađem drugog, isto. Saznam istinu, pa tiraj onako prašan na sidnicu. A tamo se sve utrkivaje ko će bolje „razjasnit“ novonastalo političko stanje. E, onda sam njim kazo i zašto je do tuče došlo:“ Potukla se dva momka oko divojke, jeto to je vaš međunacionalni sukob!“

Prvi državni advokat Vojvodine

U julu 1948. godine zove me na razgovor Šoti Pal, koji je bijo zadužen za rasporiđivanje kadrova u Vojvodini, a mandat gradonačelnika mi je već istico. Ja se poplašim, šta sam sad zgrišijo. Odem kod njeg, a on iz fijoke vadi Zakon o javnom pravobranilaštvu, koji je onda tek uspostavljen. Pa mi kaže:“Od sad si ti javni pravobranilac Vojvodine!“ Tako sam posto prvi državni advokat Vojvodine, i već krajom jula iste godine priselio sam se za Novi Sad, zajedno sa ženom i dicom. A tu se počima jedna nova pripovitka.

S. Kujundžić - Ostojić

IZ PROŠLOSTI BUNJEVACA

BUNJEVCI U MAĐARSKOJ LITERATURI

II DEO

Piše: Nevenka Bašić Palković

Palasov veliki leksikon (A Pallas Nagy Lexikona) objavljen je u Budimpešti 1893. godine u izdanju Palasovog književnog i štamparskog deoničarskog društva. Bunjevci su posebna enciklopedijska odrednica u trećem tomu, na stranama 827-828, koju potpisuje Đorđe M. Popović, Šokci su zasebno pod slovom «S», dok su ostali južnoslovenski narodi obrađeni pod zajedničkom odrednicom: «Délszlávok» - južni Sloveni.

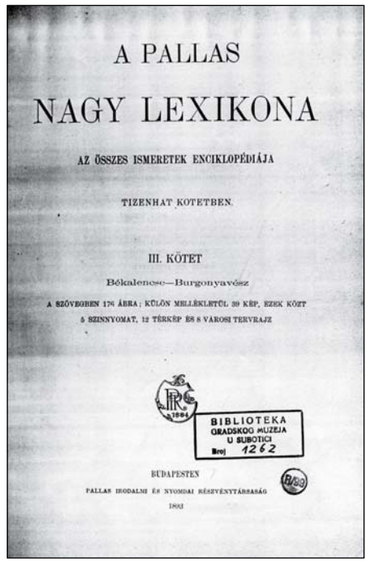
Za Bunjevce se kaže da im ime potiče od rike Bune, pritoke Neretve, dok ima i mišljenja da je to bio pogrdan naziv. Veći deo ovog naroda došao je u Južnu Mađarsku 1683. g. i uvik se borio za interese Mađarske – protiv Turaka, zatim u revoluciji 1848/49. čime su se ponosili. Njihov broj iznosi oko 80.000 i zajedno sa Mađarima žive pretežno u Bačbodroškoj županiji, ali ih ima i u drugim županijama sve do peštanske.

Pored fizičkog izgleda: «visoki, crnokosi, snažni, brkati», autor navodi i njihove duhovne osobine: vrlo pobožni, skromni ali ponosni, pošteni, gostoljubivi, ali često skloni piću, naročito u okolini Subotice. Običaji su njim vrlo slični srpskim: polivači za Uskrs, darivanje šareni jaja, «kraljice» za Dove, divojački «vašar», prela, divani, kolo i uvažavanje «položaja» za Božić.

Bunjevci se najviše bave zemljoradnjom, stočarstvom u manjoj miri, a trguju tek u novije vrime. Pošto su radni i štedljivi, često se obogate pa ima pravi gazda med njima.

Bunjevci divane srpskohrvatskim jezikom i to štokavskom ikavicom, a tu i tamo i ekavicom, odnosno jekavicom, navodi Đorđe M. Popović, tvrdeći da je veliki uticaj mađarskog jezika. Lirsko narodno stvaralaštvo i pripovitke su njim bogate, a prvi put o istoriji Bunjevaca piše biskup Ivan Antunović 1882. godine, zatim Ištvan Ivanji, Radoslav Lopašic, Mane Grbić i drugi.

Vrlo značajno izdanje pridstavlja i Monografija Bačbodroške županije (Bács-Bodrogh Vármegye Egyetemes Monografiája), urednika Đule Dudaša, štampana u Somboru 1896. godine kod Nandora Bitermana. U drugom tomu o Bunjevcima piše subotički autor Ištvan Frankl, na stranicama 388-395. Frankl se detaljno bavio bunjevačkim narodnim običajima, a ne istorijom i doseljivanjem u ove krajeve. Ištvan Frankl je očigledno jako dobro poznavo Bunjevce i njeve običaje i najbolje ih je opisao, počev od nedilje kad su dolazili u varoš, lipo se oblačili, išli u crkvu, a poslipodne u goste il u kolo, pa priko Materica i Oca, svete Luce i Božića, do prela i divana, svatova i «trojanica». «Lip je i dobar taj narod i zaslužio je misto med nama, jer je to najlipša grana na stablu naroda u varmeđi, oma iza mađarske!» tvrdi I. Frankl. On nas podsića na jedan vrlo stari običaj – divojački vašar – koji se još održava svake godine u

Somboru, a potiče iz turskog doba. Vašar se održavo početkom oktobra, u prvu nedilju posli sv. Franje kad su se momci i divojke međusobno, odnosno uz pomoć roditelja «birali» za brak, a divojka je zvanično bila verena ako primi jabuku koju joj momak daruje «na vašaru» di se gledaju ko na izložbi i odlučuju jedno za drugo.

U trećem odiljku ove knjige raspravlja se o stanovništvu u Bačbodroškoj županiji koje se razvrstava po broju, jeziku i po viri, na osnovu popisa iz 1890. g. i to na Mađare, Srbe, Nemce, Slovake, Rusine, Hrvate i dr. Mađarskim jezikom divani najviše stanovnika, oma iza tog srpskim jezikom (197.104 stanovnika), pa nemačkim i onda slovačkim (29.0025), hrvatskim jezikom (1.253 stanovnika) i drugim jezicima (2.019) od ukupno 716.488

PRETPLATA ZA
BUNJEVAČKE
Informativno - političko glasilo
Subotica, septembar 2006 . • Godina II Broj 15
novine
Cena: 50 dinara

Do kraja godine: 120 dinara

Plaćanje možete obaviti na naš tekući račun kod **BANKA INTESA broj 160-143270-73** sa naznakom za pretplatu godišnju ili polugodišnju.

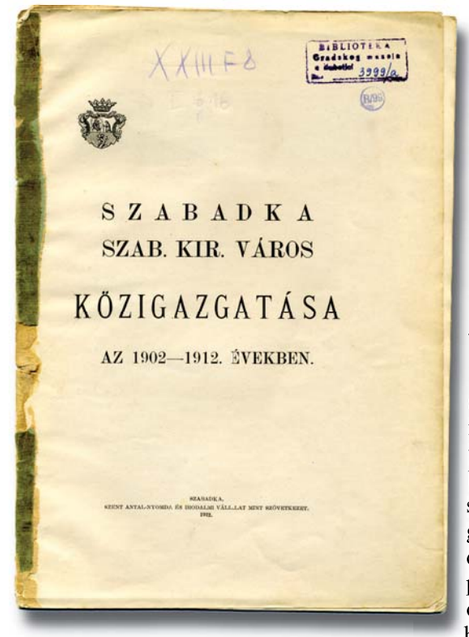
Vaše podatke, prezime, ime i tačnu adresu zajedno sa uplatnicom možete poslati na našu adresu Trg cara Jovana Nenada 15/I 24000 Subotica ili sve lično doneti na istu adresu.

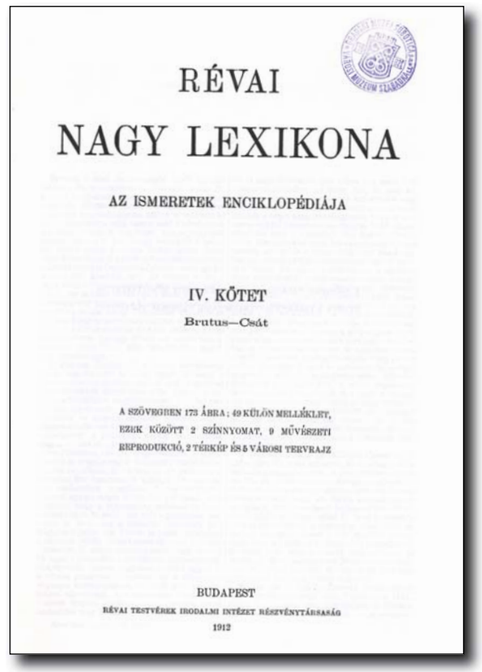
koliko ima građana Bačbodroške županije po popisu iz 1890. godine. Prema viri najviše ima katolika (oko 400.000), pravoslavni (131.303), grko-katolika oko 10.000 i izraelita 19.115. Iz ovog popisa se vidi da srpskim jezikom divani više ljudi nego što ima pravoslavaca, a bunjevački nije posebno iskazan.

Bunjevci su posebno napisani u još jednom važnom mađarskom enciklopedijskom leksikonu, Revaijevom velikom leksikonu (Révai Nagy Lexikona) u IV tomu iz 1912. godine, na str. 110. Ovaj leksikon se i danas štampa u fototipskom (1990. godine) i u dopunjenom izdanju, a enciklopedijska jedinica o Bunjevcima nije potpisana. Tekst je skoro isti sa onim koji je pisao Đorđe M. Popović, ali se u literaturi pored Ištvana Ivanjija (Istorija sl. kralj. grada Subotice, II tom, 1886-92), navodi i mađarski časopis «Etnogaphia» sa više članaka o Bunjevcima.U ovom leksikonu se ističe da su Bunjevci južnoslovenska grana domaćeg stanovništva (Dalmati), koja zajedno sa Mađarima pretežno živi u Bačbodroškoj županiji i da je jedan veći broj došao u ove krajeve 1683. godine. Veoma su odani svojoj novoj domovini i učestvuju u njezinoj odbrani. Ima ih oko 80.000.

Brojna literatura o našem narodu najčešće je vezana za Suboticu jer je očigledno ovaj grad uvik bio glavno sridište Bunjevaca i po broju stanovnika i po uglednim građanima koji su obavljali važne poslove u varoši. Sudeći po današnjem žalosnom položaju Bunjevaca u Subotici, niki neozbiljni ili neobrazovani ljudi bi mogli kazati da smo «juče» izmišljeni, ali bi to onda više pokazivalo njevo neznanje i političku nezrilost, nego istinu i demokratska opridiljenja u koja se kunu, a žele ih samo za sebe. Nek njim to i dalje služi na čast!

U knjigi Slobodni kraljevski grad Subotica i njena samouprava (Szabadka sz. k. város közigazgatása az 1902-1912 években), koja je štampana u Subotici u Štampariji sv. Antuna, 1912. godine, pridgovor je napiso tadašnji gradonačelnik dr Karolj Biro, koji je sumiro rezultate desetogodišnjeg razvoja naše varoši i zaključio da je ostvaren napridak u svakom pogledu. Autori ostalih odiljaka u knjigi su dr Lajoš Dembic o Paliću, Ištvan Frankl, ml., glavni indžilir o razvoju grada, dr Jožef Ginter, glavni lekar o zdravstvu, dr Kalman Hofman o novčanim (ekonomskim) pitanjima, Ferenc Meznerič o narodnom obrazovanju, dr Endre Pastori o sridnjim i stručnim škulama, a Gustav Tonč o institucijama kulture.

Na osnovu zvanični podataka, krajem 1911. godine u Subotici ima 95.994 stanovnika, te je to još uvik treća varoš po veličini u državi, ali izgleda da će uskoro izgubiti to misto zbog malog prirasta stanovništva. Dalje su dati tabelarni prikazi stanovništva prema maternjem jeziku: mađarski - 46.050, bunjevački-36.367, nemački-1822, srpski - 2684, hrvatski - 26 i drugi, kao i prema viri i prema tom da li su pismeni ili nepismeni. Isti podaci iskazuju se i za subotička okolna naselja i „pustare“ te je bunjevački kao maternji jezik navelo 20.921 stanovnika i to u Tavankutu, Verušiću, Šebešiću, Đurđinu, Žedniku, Kelebiji, Vanteleku, Zapadnim ugarnicama i tzv.“vinogradima“. Primećuje se da je manji broj gradskog stanovništva koje je iskazalo bunjevački ko maternji jezik (12.402) nego onog u okolnim naseljima (20.921). Tabelarno su prikazani i „jezički odnosi“ u gradu za 1900. i 1910. godinu, pa se navodi da je bunjevački divanilo 38,19%, odnosno 35,29% po poslidnjem podatku iz 1910. godine, a da mađarski jezik još uvik ne divani 20 % ukupnog stanovništva Subotice. Nepismeno je 38,87 % stanovnika. Kod kulturnih institucija najviše je pažnje posvećeno pozorištu, dok se bunjevačke institucije ne navode.

Sve navedene knjige na mađarskom jeziku dostupne su u stručnoj biblioteci Gradskog muzeja u Subotici, kao i na zavičajnom odeljenju Gradske biblioteke.

NA TRIBINI BUNJEVAČKE MATICE 14. SEPTEMBRA GOVORILO SE O AMBROZIJU ŠARČEVIĆU

AMBROZIJE BUNJEVAČKI VUK

Tribina Bunjevačke matice održana 14. septembra bila je posvećena bunjevačkom velikanu 19. veka Ambroziju Šarčeviću. Bio je to prvi iz ciklusa istorijskih ličnosti bunjevačkog roda čiji će život i rad biti predmet tribina koje se održavaju u okviru "Večeri četvrtkom". Sledeći će biti Ivan Antunović.

O Ambroziju Šarčeviću je govorila Nevenka Bašić Palković, bibliotekar-savetnik u Gradskom muzeju. Ona je izlaganje započela čitanjem otvorenog pisma Ambrozija Šarčevića upućenog rodu bunjevačkom i šokačkom 1896. godine, koje govori, maltene, o istim problemima koji muče današnju bunjevačku nacionalnu zajednicu. Govoreći o njegovom značajnom i nedovoljno poznatom radu Nevenka Bašić Palković je rekla da Šarčevića možemo smatrati bunjevačkim Vukom jer je napisao i izdao 4 rečnika. Jedan je i donela sa sobom, on je bio namenjen bunjevačkoj deci u školama.

Njegovi rečnici nisu svi na broju u Gradskoj biblioteci, neki su u Matici srpskoj u Novom Sadu, a neki u Mađarskoj, i bilo bi od velikog značaja prikupiti ih i proučiti, a neke, možda, i ponovo izdati.

Na molbu da uporedi ondašnji i sadašnji bunjevački jezik, Nevenka Bašić Palković je rekla da se vremenom onaj bunjevački jezik približavao standardima srpsko-hrvatskog jezika, i na kraju zaključila da iako nema uslova da se on uči u školama, Bunjevci neće dozvoliti da se ovaj jezik ugasi.

Među posetiocima je najviše pitanja i mišljenja bilo o čuvanju uspomena na ovog velikana bunjevačkog naroda. Tako je postavljeno pitanje zašto je bista Ambrozija Šarčevića preneta iz centra grada u park kod Železničke stanice, zašto se na njegovu kuću ne postavi spomen-ploča, zašto njegovo ime nije dato nekoj ulici... To, kako je rečeno, važi i za druga imena značajnih Bunjevaca. Jedan od zaključaka je bio da bi pripadnici bunjevačke nacionalne zajednice trebalo da budu aktivniji kada je u pitanju postavljanje problema značajnih za Bunjevce i traženja adekvatnih načina da se ona rešavaju. Ukoliko se to ne bude činilo, neće se moći očekivati ni njihovo rešavanje.

V. M.

Zbog velikog interesovanja za predavanje Nevenke Bašić Palković, bibliotekara savetnika u Gradskom muzeju o Ambroziju Bozi Šarčeviću, jednom od najvećih predstavnika bunjevačkog kulturnog i naučnog pregalaštva i boraca za nacionalni identitet, od ovog broja prenosimo to predavanje u vidu feljtona.

AMBROZIJE BOZA ŠARČEVIĆ (1820-1899)

I dio

«Narod u jeziku živi! Uzmi mi jezik, uzeo si dar Božiji, poreklo, prosvitu, um i razum moj! Jezik je Narodu najveća dragocinost, Svetinja! U ime Božije, pouzdanjem u pravdu i pravednost, odlučno, odvažno dilujmo! Naprid dostojnici, načelnici, poglavari! Naprid svećenici i učeni sinovi! Sterite krila te poletite i vi mladi sokolovi roda našega! Naprid pridsidnici i članovi školskih stolicah! Naprid potomci slavni i dični bunjevački delija i vitezova! Sučići, Vidakovići, Kaići, Vujevići, Mandići, Ivankovići, Stanići, Knezije, Alage, Piukovići, Pilasanovići, Latinovići, Parčetići, Srilići, Fratrići, Đelmiši, Antunovići, Guganovići, Vojnići, Milašini i ostali plemići porekla i roda bunjevačkog i šokačkog. Razvite barjake slavnih Vaši pradidova! Vodite rod i narod Vaš na umnom i prosvitnom polju tako hrabro, kao što su Vaši dični Pradidovi vodili rod svoj na bojnome polju!...»

Ovim ričima obraća se Boza Šarčević svom narodu 1896. godine u Otvorenom pismu rodu bunjevačkom i šokačkom, dakle prija sto deset godina, a ko da i danas važe njegove riči. Mislim da se pismo i na nas odnosi jer triba uvik da se rukovodimo dilima i postignućima naši prithodnika na istom poslu. Društveno-politički uslovi su se prominili, mnogi ratovi i epohe su prošle, a mi smo još uvik na istom mistu i skoro u sličnoj situaciji! To je ono što sve nas zabrinjava jer i danas, u XXI viku, bunjevačka dica još nemaje pravo da čuju lipu rič svojeg maternjeg jezika u školi, u biblioteki, u pozorištu, na radiju i televiziji... Zvanično nemaje pravo da neguju svoje jezičko i kulturno nasliđe za razliku od drugi naroda i nacionalni manjina koje s nama žive u Srbiji i čija dica već ostvaruju pravo na obrazovanje od pridškolskog uzrasta pa do najviši škula (fakulteta). Došlo je vrime da i mi kažemo šta nam je na srcu! U tome će nam pomoći lik i dilo Ambrozije B. Šarčevića, svojim svitlim primerom svestrano školovanog čovika, profesora, advokata, brzopisca, sreskog sudije i varoškog arhivara.

U Maloj «Prosvetinoj» enciklopediji nazivaju ga «Bunjevački Vuk» i ja bi se s tim složila jer je njegov rad na bunjevačkim ričnicima, jeziku i narodnim izrekama značajan za Bunjevce, ko što je rad Vuka Karadžića bio vrlo važan za srpski narod. Još su po nečem oni slični: potekli su iz skromni zemljoradničko-seljački porodica, a svojim trudom i zalaganjem za narod, popeli su se na najvišlje postolje nauke i kulture!

(nastavak u sledećem broju)

U BUNJEVAČKOJ MATICI DVE SEDMICE BILE SU IZLOŽENE SLIKE SAVE STOJKOVA

BAČKI PEJZAŽI ČUVAJU MOSTONGU

Slike Save Stojkova zapravo su prividi zemaljskog raja koji je nestao zajedno sa mostongom, sa tim prirodnim okruženjem i skladnim odnosom čoveka prema prirodi – rekao je Bela Duranci otvarajući izložbu slika svakako najpopularnijeg vojvođanskog slikara

Sava Stojkov

Slike Save Stojkova govore ono što zapravo slikar Sava, Somborac, misli. Primetno je skoro na svakoj slici prisustvo vode, direktno viđene ili posredno prisutne kroz razbokorene krošnje. Ta voda je zapravo mostonga, a ta močvarna razlivena reka i rit bili su zapravo okosnica jedne iskonske simbioze na ovim prostorima. U vremenu između dva rata, u za Sombor zaustavljenom vremenu, polako stasava Sava Stojkov, čovek koji bi voleo biti slikar ali koji će biti trgovački pomoćnik, čovek koji bi slikao ali zapravo igra fudbal, čovek koji je veoma popularan u gradu ali koji ipak neće da ode na Akademiju, jer se on ne odvaja od Sombora. I on u Somboru postaje samouki slikar, aranžer, i jedno vreme takozvani naivni umetnik. Na taj način Sava Stojkov postaje majstor u slikanju, naivan po svom stavu dečaka koji živi u jednoj varošici gde je najviša kuća četvorospratni mlin pored železničke stanice. Prema tome, šta je visina odakle će Sava Stojkov posmatrati svet oko sebe? To je visina jednog duda, otprilike, što je primetno na svim njegovim slikama - motrište je malo iznad. On gleda malo odgore u tu svoju ravnicu, on nadgleda zapravo uspomene na jednu prošlost koja je u zaustavljenom vremenu njemu bila dostupna, ali koje potom više neće biti, jer posle rata dolazi do promena. Nestaće mostonga, ta silna bokorena drva, šumski predeli i sve to lepo što je on uspeo da vidi. Slike Save Stojkova zapravo su prividi zemaljskog raja koji je nestao zajedno sa mostongom i sa tim prirodnim okruženjem i skladnim odnosom čoveka prema prirodi – ovako je Bela Duranci, likovni kritičar, otvorio izložbu slika Save Stojkova koja je trajala u Bunjevačkoj kući petnaest dana avgusta.

OČEVIM PUTEM

I sinovi Save Stojkova, Dragan i Milan, krenuli su očevim stopama. Stariji Dragan je završio umetničku akademiju u Italiji i profesionalno se bavi slikarstvom, dok je Milan kao najdarovitiji u porodici, tvrdi Sava Stojkov, za profesiju izabrao arhitekturu.

Bela Duranci otvara izložbu

Stojkov u društvu prvih ljudi Bunjevačke matice

Najplodniji i najpopularniji vojvođanski slikar kaže da je ljubav prema slikarstvu osetio još u ranoj mladosti, ali nije naišao na razumevanje roditelja, zemljoradnika, koji su želeli da se on bavi nekom sigurnijom profesijom. Međutim, ljubav je preovladala, i ovo je bila njegova 323. samostalna izložba. Oko broja kolektivnih nije siguran, ali bilo ih je oko 600, a izlagao je na svih pet kontinenata. Još uvek vita-

lan, osamdesetdvogodišnji Sava Stojkov zrači vedrinom, a tvrdi da mu je slikarstvo pomoglo da sačuva intelektualnu, fizičku i duhovnu svežinu.

- Slikarstvo osvežava čoveka. Nama nije potreban sat kao ljudima koji se bave nekim drugim poslom. Profesija kojom se bavim je mnogo prijatnija i lakša od većine zanimanja, a i slikamo iz srca, a ne iz zgloba. Teme na mojim slikama su veoma lake i ja kroz njih želim da sačuvam od zaborava detinjstvo koje rapidno nestaje, jer novi stil života menja čak i fizionomiju ljudi – objašnjava Stojkov.

U svom slikarskom svetu Stojkov je naslikao bajkovit kosmos neke poetične Vojvodine kakvu je on vidi, sa krošnjama, sa kućama i sa dijalogom neba i zemlje. Istaknuti slikar

Dragoljub Mićunović posetio izložbu

Vredne slike pažljivo su čuvane

zavičajne ukorenjenosti nagrađivan je mnogo puta.

- Dobio sam ukupno 23 nagrade (međunarodne i domaće), a najvećom smatram Masarikovu nagradu koju sam dobio od Akademije nauka u Pragu i tako postao jedini tada Jugoslovenkome je ova nagrada uručena. U zemlji smatram najdražom nagradu za životno delo, ne sećam se koje godine, ali sam veoma radostan - kaže Stojkov.

Nije teško shvatiti iz slika Save Stojkova da je Bačka uvek bila njegova inspiracija.

- To je moja kolevka, tu sam rođen i tu stvaram. Ideja je uvek mnogo, pa i dok sam dolazio u Suboticu supruga me upozoravala: "Savo, pazi kako voziš, uvek gledaš salaše sa strane". Istina, našao sam dva divna motiva uz put i uskoro ću naslikati polje suncokreta, jer je on naš najlepši vojvođanski cvet – rekao je Stojkov.

I istoričari umetnosti slažu se da je Stojkov čvrsto definisana stvaralačka ličnost, koja nakon poluvekovnog stvaralačkog iskustva poseduje ogroman slikarski opus, ličan i prepoznatljiv na prvi pogled, koji mu obezbeđuje vidno i trajno mesto u istoriji savremene srpske umetnosti.

T. D.

MUZEJ

U ovom prostoru, gde je danas Bunjevačka matica, 1926. godine je dr Joca Miletić otvorio svoj Bački muzej, muzej bačkih ličnosti, arheologije, etnologije, istorije i umetnosti, bez obzira na nacije i nacionalnosti. On je postojao tu pre nego naši današnji zvanični muzeji u Vojvodini – naglasio je Bela Duranci.

BLIZO SOMBORA

U GRADINI SALAŠ NA LEDINI

Al ovaj nije ni blizo napuštanju, već ima namiru da uđe u turističku mapu Srbije. Kako lipo izgleda, i prija tog su počeli domaćinima dolazit gosti.

Ko što pisma kaže „U tom Somboru svega na volju", Sombor je varoš puna drveća, parkova i lipote. Gradina je naselje salaša, di koji se ruši, di koji je napušten, ali ima i taki o kojima gazda puno brine i želi da mu salaš bude u turističkoj ponudi Sombora.

Šima Hornjak –Dida (71), zemljoradnik, živi na salašu koji je udaljen od betonskog puta oko podrug kilometera, uljuljkanom u bačku ravnicu, al baš mu to daje draž i lipotu.

- Salaš i košara - kaže nam Šima - ziđani su 1901, a pokućar (litnja kujna) 1933. godine.

Salaš ima dugačak ambetuš i četri prostorije od koji je jedna namišćena muzejski, sa starim pokućstvom. Košara je lipo sređena i samo jasle podsićaju da je tu kadgod bilo josaga. I laste su nuz gredice napravile gnjizda, a iz nji je provirivalo nikoli mali. Tamo je i mašina za pranje ruva stara 150 godina, vlasništvo Cecilije Miler iz Sombora, a potiče iz vremena Austrougarske.

Šimina ćer Aranka Hornjak Mijić (40), s kojom smo divanili, kazala je da ona i njezina familija, čovik i dvoje dice, zdravo vole salaš. I oni takođe žive na salašu koji nije daleko od baćinog, obrađivaju 100 jutara zemlje, a kad je potribno mehanizacijom pripomognu u obradi i njegove zemlje. Naša sagovornica pripovida da je završila poljoprivrednu škulu i da se bavila rukometom. Zahvaljujući športu, obašla je kaže polak svita. Često su ji posli meča vodili na užnu na kake salaše, to se njoj dopalo, pa je pridložila ocu da i oni svoj salaš uvrste u turističku ponudu. Za vrime Dužionice 2006. održana je kolonija na velikoj ledini. Skoro svaki slikar je imo svoju krušku jel kako drugo drvo ispod kojeg je sliko ono što je vidijo, jel je kake svoje snove prino na platno. I naredni godina tu će se održavat kolonija.

- Kad uđemo u turizam, - okrila nam je Aranka dio svoji planova - naši gosti će ist pravu domaću ranu. Prvo će se na astalu nać žuta čorba s valjuškima od džigarice, kuvano meso iz čorbe, zatim sosovi od kopra, paradičke, jel višanja. A na kraju, obavezno, paprikaš od pivca jel pilića.

Marija Horvat

Salaš muzej - veš mašina

Starinska peć i u službi turizma

Zadnji deo salaša - nekad mašinski park

Đeram još uvek nudi dobru vodu

Dida Hornjakov salaš spreda

Strašilo nepogrešiv putokaz

Put do vode kroz istoriju

Prigodna autentičnost

Čista soba, mali muzej za buduće turiste

U BAJMOKU KRAJEM AVGUSTA ODRŽAN PRVI "FESTIVAL BUNJEVAČKIH NACIONALNIH ILA"

SVAKO JE ILO DOBRO, AL` NAJBOLJA JE TARANA S DIVENICOM

Bunjevačka kujna je krajem avgusta u pravom smislu reči obnovljena u Bajmoku. Na astal su vraćena stara zaboravljena ila, a kult porodice ponovo je zaživeo kao nekada kada se čitava porodica okupljala na ručku i dogovarala šta će ko raditi sledeće nedelje i šta je čiji zadatak. Prvi etnofestival pod nazivom «Festival bunjevačkih ila» zvanično je otvoren kada je predsednik Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine Nikola Babić užario parasničku peć, specijalno zidanu za tu priliku. Umešnost, mašta i vredne ruke žena iz Bajmoka, Subotice, Tavankuta, Đurđina, Sombora i Male Bosne oživele su prošlost i učinile da se narodna kuhinja Bunjevaca otrgne od zaborava.

Svečano otvaranje Festivala bunjevačkih ila

I dok se ispred KPD "Jedinstvo-Edšeg" širio miris čorbe od paradajza ili paradičkom čorbe, uzlivance, maslice, baratfilea, gomboca i mnogih drugih nacionalnih jela, kuvarice su pravdale natpis koji se nekada držao iznad šporeta u kuhinjama "Lako se kuva, kad ima dosta para". Tako su se među mnoštvom hrane našli i specijaliteti od morke koje su pripremile članice "Bunjevačkog kola" iz Sombora. Ovi specijaliteti su poneli i epitet najbolje pripremljenog ručka.

- Najbolja jela su tarana s divenicom, krumpir čorba i baratfile, kao i gomboci s mrvicama koje su pripremile Tavankućanke Emera Poljaković, Kata Tikvicki, Jasna Stanković, zatim Branislav i Mirjana Bačić i Ana Vojnić Kortmiš iz Đurđina - izjavio je Branko Pokornić, predsednik žirija.

Tušta i za koštanje

Za najbolje pripremljen ručak proglašeno je umeće žena, članica "Bunjevačkog kola" iz Sombora, a najlepše aranžiran sto je "uskršnja trpeza" Marije Bošnjak iz Male Bosne.

Emera Poljaković i Kata Tikvicki iz Tavankuta nisu imale ni malo lak zadatak. Pripremile su dva «kazana» tarane sa divenicom koju su jeli svi prisutni.

- To je jelo koje često pripremamo kod kuće. Važno je da ne zagori, a poseban ukus mu daje paprika - objašnjava Emera i naglašava da je to jelo naučila da kuva od svoje mame, a ona od svoje bake.

I pored odluke žirija, mnogobrojni gosti "otimali" su se za kuvani kukuruz i "listiće" koje je na licu mesta pekla Marija Bagi iz Stare Moravice.

- Pripremila sam jelo za koje ne postoji tačan recept, a star je 60 godina. Sve radim od oka i po osećaju. Naučila sam da ga pravim od svoje bake, a od koga je ona naučila ne znam. Za listiće je potrebno 4 jajeta i brašna po potrebi da se jaja zamese. Testo se razvije na debljinu od dva centimetra, namota na ruku, stavi u vrelu mast i pospe prah šećerom. Eto, kolača za pola sata nedeljom - kaže Marija.

U okviru prvog etno Festivala bunjevačke hrane, ali i pića, organizovana je i izložba starih šporeta, sudova i pribora s kojim su se nekada pripremala jela. Sve to začinjeno je sitnim domaćim slatkim kolačima i licider-skim srcima, a pečat ovom događaju stavio je subotički ugostitelj Ivica Gurinović, koji već decenijama uspešno "prati", čuva i oživljava jela koja su se nekada nalazila na trpezama ovdašnjih Bunjevaca.

V. I.

PRISUTNI

Prvom "Festivalu bunjevačkih nacionalnih ila" prisustvovali su Aleksandra Ilić i Đurđija Jovanović, savetnice u republičkom Ministarstvu kulture, Slobodan Karanović, iz Službe za ljudska i manjinska prava Vlade RS, Ivan Bačlija, savetnik u pokrajinskom Sekretarijatu za propise, upravu i nacionalne manjine, Žužana Macko, savetnik za obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina pokrajinskog Sekretarijata za obrazovanje i kulturu, Milan Mileusnić, republički sanitarni inspektor, Dragan Miljković, direktor JP "Palić-Ludaš", prof. dr Branko Ćupurdija, profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu, Tanja Borenović, nutricionista, Josip Kopilović iz Gerontološkog centra Subotica, Nikola Babić, predsednik Bunjevačkog nacionalnog saveta, Slobodan Vojinović, predsednik Regionalne privredne komore i predstavnici SO Novi Sad.

BROŠURA

- Namera nam je da festival postane tradicija. Za narednu godinu pripremićemo brošuru u kojoj će se naći recepti svih nacionalnih jela koja su ovde pripremana, ali i mnogih drugih - kaže Đurđica Skenderović, zamenik predsednika Izvršnog odbora BNS.

Čuveni gomboci

Čuveni listići

UČESNICI

Naprvom«Festivalubunjevačkih ila» kuvali su: Stipan Babić iz Bajmoka (pokljukuša, zamotanice, pita sa jabukama, gurablice, pepa, mrsni ručak), Giza Kajčić (paradičkom čorba, poprženi gomboci), Branislav i Mirjana Bačić i Jasna Stanković iz Tavankuta (krumpir čorba, nasuvo sa krumpirom i mrvicama i baratfile), Ana Vojnić Kortmiš iz Đurđina (gomboci), Kata Tanasić i Snežana Erak iz Subotice (uzlivanca, žganjci, gube s makom, maslica i sos od mirođije, štrudla sa sirom i sa makom), Katalin Cindel Pap (sitni kolači), Marija Bagi iz Stare Moravice (listići), Emera Poljaković i Kata Tikvicki iz Tavankuta (risarski ručak, tarana s divenicom), Ruža Lazić i Mara Mihaljević iz Bajmoka (fanki i palačinke), «Bunjevačko kolo» iz Sombora (supa od morke, sos od višanja, mirođije, ležbaba, šimi gibanica, listara).

TAVANKUTSKIM PISKOM SE ŠIRIO

MIRIS KUVANOG GRAVA

U Tavankutu je krajem avgusta održana deseta po redu jubilarna „Pasuljijada" u organizaciji Udruženja žena iz Tavankuta. Dvadeset devet kuvara paštrilo se da skuvaju što bolji gra, pa je žiriju bilo teško da odabere najbolji. Prvo misto je pripalo Marku Lučiću iz Gornjeg Tavankuta, drugo Vranji Lukačeviću iz Pačira, a treće Ranku Nedimoviću iz Subotice.

Dok gra vreje

I Gorica Vuković, pridsidnica Udruženja, koja je udajom (1984. godine) napuštila studije i rodni Bitolj, kuvala je gra u zemljanom loncu „grne". Kaže da je ideja za „Pasuljijadu" potekla od njezinog čovika Geze.

U kulturno-zabavnom programu učestvovali su: KUD „Sefiri", KUD „Bunjevka", Katica Marganić i Gabrijela Diklić, članice Bunjevačke matice.

Zadovoljstvo i u mirisima

Na „Pasuljijadi" se, osim Tavankućana, skupilo puno ljudi. Bilo je varošana iz obližnji mista, pa i gostiju sa strane. Svi su oni uživali u programu, druženju, lipom danu i zdravo dobrom gravu. A novci od prodatog grava biće, ko i svake godine, naminjeni humanitarnoj akciji Udruženja žena Tavankuta.

Marija Horvat

TRIDESET GODINA KUD „ALEKSANDROVO“

U NARODNIM IGRAMA I STVARALAŠTVU

Trideseti rođendan KUD-a „Aleksandrovo“ iz istoimene misne zajednice proslavljen je 15. septembra, svečanim koncertom u punoj sali „Jadrana“. Više od dva sata sminjivale su se igre i spletovi (14 koreografija) iz cile stare Jugoslavije, a na početku su izvedene bunjevačke narodne igre.

Koreograf Mihajlo Takač – Čombe, koji je u folkloru od 1955. godine, u KUD „Aleksandrovo“ došao je 1976. godine. Njega smatra drugom kućom, a tu su angažovani i ostali članovi familije.

- Zdravo mi je brzo proletilo ovi trideset godina. Oko 1500 dice prošlo je kroz Društvo. Trudio sam se da budem dobar pedagog i učitelj. Strogost je moj pristup radu, pa ko sluša taj igra i ostaje, a ko ne, taj ode i sam – kaže Čombe.

Bartul Vojnić Hajduk, pridsidnik Društva, ističe:

- Aktivni članova imamo 110, a imamo i dvadesetak veterana koji igraju više od 25 godina. Za svaku igru imamo osam do deset parova, obično fali momaka. Imamo bunjevačku svilu staru priko sto godina, a nošnja nam je oko 70% originalna.

Branko Sadojević - Pikso igra oko 28 godina i s folklorom je obašo mnoge zemlje- Belgiju, Holandiju, Madžarsku, Nemačku, Austriju, a te večeri, svečani koncert je za njeg bio oproštajni.

- Nije lako kad iđeš iz jedne porodice, al znam da ću se cilog života sićat godina koje sam provo u KUD-u «Aleksandrovo» – priznaje Branko.

Marija Horvat

JUBILARNI KONCERT «VESELIH SANTOVČANA«

U Domu kulture u Hercegsantovu u susednoj Mađarskoj, u subotu, 26. avgusta, održana je proslava jubilarne dvadesete godišnjice od osnivanja i rada KUD «Veseli Santovčani «. Među mnogobrojnim učesnicima programa, kao jedino društvo iz Srbije, gostovalo je GKUD «Ravangrad« iz Sombora, na čelu sa koreografom Magdalenom Nikačev. U programu koji je trajao puna četiri sata, pored somborskih folkloraša i njihovog orkestra, na čelu sa Nikolom Nikačevim, nastupili su: KUD «Danubia«, iz Baje, »Pevačko društvo« iz Nađnjarada, KUD «Rumunsko društvo» iz Budimpešte, KUD «Grčko društvo» iz Budimpešte, KUD «Hrvatsko društvo « iz Pečuja, KUD »Srpsko društvo « iz Lovre, i domaćini, KUD «Hrvatske osnovne škole « sa orkestrima «Zora« i «Vizin«. Voditelji programa bili su Predrag Mandić i Milenko Radić. «Ravangrađani« su imali dva nastupa od po petnaestak minuta: u prvom delu predstavili su se sa bačkim srpskim igrama u koreografiji Slobodanke Rac iz Bačke Topole, a u drugom delu sa bunjevačkim igrama u koreografiji Magdalene Popović iz Sombora. Po završetku programa, nakon zajedničke večere za oko 500 gostiju, u Svatovskoj sali, uz živu srpsku muziku i srpska, makedonska i bugarska kola, druženje je nastavljeno na seoskom trgu, a učesnicima programa pridružili su se mnogi Šokci, Mađari, Nemci i Srbi iz sela. Iznenađenje za sve prisutne bio je, za seoske prilike veličanstven vatromet, a gosti su se usled kiše razišli kućama, noseći nezaboravne doživljaje koje su im pripremili KUD «Veseli Santovčani» i seoska samouprava Hercegsantova.

Milorad Blažić

PONOVO U BEOGRADU

BUNJEVCI FINA GRANA U POEZIJI

Dom ratni vojni invalida u Beogradu bio je 13. septembra misto di se čulo dosta tog o Bunjevcima. Ideja da se spomenuto veče posviti Bunjevcima potekla je od gospodina Milovana – Miće Stojadinovića penzionera i pisnika iz Beograda. On je rodom iz Soko Banje, al ko bunjevački zet (žena Mara je rodom iz Tavankuta) upozno je Bunjevce, cini ji i poštiva.

Druženju pod nazivom „Bunjevci fina grana u poeziji“ prisustvovali su ko gosti iz Subotice, Mijo Mandić i Šime Sekulić članovi Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine i Marija Horvat i Gabrijela Diklić iz Bunjevačke matice. Iz uvodnog referata Mije Mandića kojeg je pročito Mića Stojadinović priređivač večeri, okupljeni članovi brojni beogradski pesnički klubova mogli su doznat dosta podataka o Bunjevcima, poriklu, nošnji i poznatim ličnostima bunjevačkog roda.

Poeziju Mile Skenderović, Tome Kopunovića, Stipana Šarčevića, Gabrijele Diklić i Marije Horvat kazivala je, osim članica Bunjevačke matice i gospođa Božana Milićević iz Beograda. Na kraju su razminjene poklon- knjige da sačuvaju trag na lipo druženje u srcu Beograda. *M. H.*

KOCKASTO

Priprema: Snježana Luetić Vujić

Karo materijal je prvo bio neka vrsta pačvorka koji se nosio oko tela, a mogao se koristiti i kao ćebe. Tek u srednjem veku obavija se oko struka, kao duža pregača, a kraj se prebacuje preko ramena, iz čega se kasnije izrodio kilt. U Evropi je ovu modu promovisala kraljica Viktorija, a za njom i princ Albert koji je veći deo života proveo u Balmoralu u Škotskoj.Pravu popularnost karirani štof je doživeo četrdesetih, a sedamdesetih je smatran pristojnim stilom u ženskoj garderobi. Od druge polovine te vesele decenije ovi motivi su bili prisutni u kolekcijama francuskih dizajnera, ali i u uličnom stilu londonskih tinejdžera, studenata i pankera.

Danas se javlja u trendovima inspirisanim anglosaksonskom kulturom. Preporučuje se da to bude kaput, haljina ili pantalone.

VAŽNO PRAVILO- SAMO JEDAN ODEVNI PREDMET ILI DETALJ. U SUPROTNOM NASTAJE STILSKI CIRKUS.

NAKIT ZA VAS

Velika većina žena voli nakit. Neke vole sasvim jednostavan, od prirodnih materijala, neke vole komplikovaniji; neke vole bižuteriju, a neke ne mogu ni da zamisle da stave na sebe nešto što nije pravo srebro ili zlato (ili su alergične na bižuteriju - postoji i to!). Neke vole krupan i upadljiv nakit, neke sitan i diskretan. Ipak, prilikom izbora nakita ne bi trebalo da na vas utiče samo to kakav vam se nakit dopada, već i to kako na vama izgledaju neke minđuše ili ogrlica. A kako će baš na vama stajati neki od ženama toliko dragih ukrasa u velikoj meri zavisi od oblika vašeg lica. Evo kratkog vodiča kom obliku lica najbolje odgovara određeni nakit.

Imate kvadratno lice: što se ogrlica tiče, najbolje bi vam stajale one srednje dužine, s upadljivom amajlijom ili priveskom. Tako će vaše lice delovati malo duže i uže. Odgovarajuće minđuše za vas su male i okrugle (recimo, biserčić ili kamenčić) - one čine protivtežu širini vašeg lica. Ako volite viseće minđuše, može i to - najbolje će vam stajati one s malim okruglim priveskom na dnu, jer će vam vizuelno suziti vilicu.

Vaše lice je ovalno: to je super za nošenje ogrlica, jer će vam skoro sve stajati odlično. Probajte s elegantnim niskama bisera koje idu sasvim uz vrat ili s bilo čime u obliku slova V. Što se minđuša tiče, okrugle (recimo, alke ili raskošne viseće naušnice) sjajno će odgovarati simetriji vašeg lica.

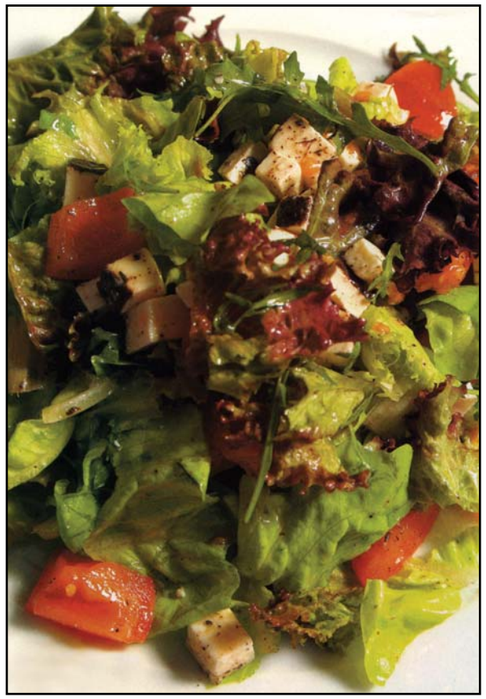
Pravougaono lice: od minđuša vam najviše odgovaraju alke. Male ili velike, s ukrasima ili bez njih, odaberite koje želite - bilo koje alke će vizuelno skratiti izduženo lice. Na vama će lepo izgledati ogrlice uz vrat (učiniće da vam lice deluje kraće), kao i one u obliku slova U (one će ublažiti oštru liniju brade).

Imate okruglo lice: verovatno biste volele da je malo izduženije. Dugačke ogrlice učiniće da vaše lice deluje izduženije - recimo, ogrlice s priveskom, ili niske perli u stilu dvadesetih. Od minđuša vam odgovaraju kvadratni i pravougaoni oblici, kao i dugački, uzani visuljci - oni vizuelno sužavaju lice i skreću pažnju na dole.

Vaše lice je srcoliko: minđuše u obliku suze ili trougla činiće protivtežu izvrnutom trouglu na koje srcolik oblik podseća. Mogu da posluže i okrugle pločaste viseće minđuše, ako vam se dopadaju. Što se ogrlica tiče, špicast oblik lica ublažiće kratke ogrlice, ogrlice uz vrat, kao i dvostruke niske perlica.

PUN TANJIR VITAMINA I MINERALA

SALATA SARDEGNA

POTREBNI SASTOJCI

100 gr zelene salate
100 gr crvene salate
100 gr rukole
70 gr paradajza
100 gr kozjeg sira
malo maslinovog ulja, so

PRIPREMA

Salatu oprati i iskidati na komadiće, paradajz i sir iseći na kockice. Sve sjediniti u posudi za salatu, po želji posoliti i preliti maslinovim uljem.

SAVET – Ako salati dodate tunjevinu ili seckano kuvano meso, dobićete lagan, ukusan, niskokaloričan obrok sa puno vitamina i minerala, koji može da zameni i ručak.

Snježana Luetić Vujić

PLODOVI JESENI PRITOČENI U BOCE

Jesen je kalendarski stigla a to je vrime da stelaže u špajcu napunimo plodovima voća i povrća. Nudimo vam nikoliko isprobani recepata za domaći sok i sirup koji će vaši ukućani rado popit.

SOK OD TUNJA

Jednu kilu očišćeni i na sitnije komadiće isičeni tunja nalit vodom, da budu samo pokrivene, pa metnit da se kuvaju. Kad se dobro raskuvaju, propasirat tunje, dodat devet litara vode, kilu i po šećera, tri kesice limuntusa i jedan konzervans. Sve zajedno prokuvat pa vrilo livat u boce i zatrpat ko kuvanu paradičku.

SOK OD BRISAKA

Dvi i po kile očišćeni brisaka (mož izmišat i krušaka i jabuka) nalit vodom i kuvat dok se voće ne raskuva. Propasirat briske i dodat osam litara vode, jednu kilu šećera, dva limuntusa i jedan konzervans. Sok prokuvat, vrio livat u boce a onda ga zatrpat i ostavit da prinoći.

SOK OD ŽUTE BUNDEVE

Jednu kilu žute bundeve kuvat u po litre vode s tri frtalja kile šećera. Skuvane bundeve propasirat i dodat četri litre vode, dva limuntusa, jedan konzervans i po želji, jedan ekstrakt zerdelije jel briske. Prokuvan sok livat u boce i zatrpat.

SIRUP OD KAŠASTI KRUŠAKA

Pet kila zrili, očišćeni krušaka sitno isić i prokuvat u podrug litre vode. Skuvane kruške propasirat i dodat šezdeset deka šećera, pet litara vode, sok od jednog limuna i jedan konzervans. Malo prokuvat i livat u boce i zatrpat.

SIRUP OD JABUKA

Istrenicat tri i po kile jabuka pa dodat pet limuntusa i tri i po litre vode. Sve izmišat pa ostavit da prinoći. Sutradan procidit sok i na svaku litru dobijenog soka dodat kilu šećera. U sirup metnit i jednu kesicu konzervansa i dobro promišat da se šećer otopi a onda ga, brez kuvanja, livat u boce.

SIRUP OD JABUKA I ŠARGARIPE

Dvi kile šargaripe i pet kila jabuka očistit i sitno isić pa u malo vode (da pokrije) metnit da se kuvaju. Raskuvano voće propasirat i dodat tri kile šećera, pet limuntusa, dva konzervansa i pet litara vode. Kad sve zajedno provre livat u boce. Sirup dobro zatrpan ćebetom, uzgljancom jel starim kaputom ostavit da prinoći a onda ga ostavit u špajc. Ukus sirupa je nalik briskama.

Marija Horvat

KAKO JE DUŽIJANCA PROSLAVLJENA U TAVANKUTU PRE 60 GODINA

NOSILI LOKOMOTIVU OD SLAME

Stipana Rudića iz Gornjeg Tavankuta životni i ratni put doveo je u rodno mesto upravo na poslednju, a možda i jedinu Dužijancu održanu posle oslobođenja, sve dok nije obnovljena 1969. godine. Njegova supruga Lozika seća se sa koliko radosti je narod dočekao da ponovo slavi završetak žetve

Za Dužijancu se uglavnom smatra da se kao običaj izgubila nakon Drugog svetskog rata i da je obnovljena gotovo četvrt veka kasnije, kada je centar grada postao mesto gde se održavaju završne svečanosti. Ali, sudeći po sećanjima nekih starijih Subotičana, prvih godina po oslobođenju ipak se slavilo, makar na salašima, uz partizanske pesme i prihvatanjem simbola novog vremena, kao što je lokomotiva koja vuče napred, ali izrađena od slame – drevnog materijala koji govori da je duh naroda i u izmenjenim prilikama ostao, ili barem pokušao da ostane dosledan sebi.

Kada Stipan Rudić danas, u 81. godini, član Saveza slepih od 1955, sabira svoja sećanja, ona ga najpre vode u Gornji Tavankut, gde je rođen i odrastao i odakle je davne 1944. godine iz baze «Skenderovo» krenuo na ratni put sa VIII Vojvođanskom udarnom brigadom. Mir ga je zatekao u Dravogradu, seća se, bio je utorak, a onda pravac za Požarevac, pa u Zemun u Komandu vazduhoplovstva, gde postaje kurir za «strogo.pov» pošiljke. Prvo odsustvo dobio je avgusta 1946. godine, i stigao u Tavankut, baš na Dužijancu.

- Bio je 15. avgust. Povorka je krenila iz Gornjeg Dikanovca - priča čika Stipan. - Naprid se nosila jedna lokomotiva-parnjača, ispletena od slame. Ona je bila prilično velika, oko jedan metar možda, jako lipo izrađena. Kad se Dužijanca završila, lokomotiva je poslata u Beograd maršalu Titu. Napravio ju je Veco Ivković koji je ondak nešto tamo radio kod Opštine i zato je od njegove kuće krenila Dužijanca. A na čelu povorke lokomotivu su nosili moj ujak Geza Kolar, zvani Baćkoš i Joso Bošnjak, zvani Šico. Bilo je tu omladine, baš puno svita, i divojke u narodnim nošnjama, i išlo se skroz do centra u selo, do isprid crkve. E, tamo je već nastalo pravo slavlje!

Tavankućani su igrali, pevali i veselili se sve do uveče, a nije nedostajalo ni dobrih sviraca – bile su tu dve-tri čuvene muzikantske «bande», a repertoar je bio «dopunjen» i partizanskim pesmama, jer takvo je vreme bilo.

- Al` niko tamo ondak nije pito nikog šta si ti ni ko si, jesi Mađar, el si Srbin, Bunjevac el šta si, svi su bili zajedno - kaže Stipan Rudić. - Još se sićam da je Gornji Tavankut imo malo više Švaba nego Mađara, ostalo su bili Bunjevci - primećuje Stipan.

Dužijance pre rata, kojih se seća Stipan Rudić, održavale su se na salašima, gde je bilo bogatijih gazda i više zemlje. Moralo je biti bar pet risarskih parova da bi se izabrali bandaš i bandašica. Onda se pleo venac i išlo se na salaš gde je u dvorištu ili na ledini ispod kakvog duda ili oraha bio postavljan ručak. U Gornjem Tavankutu za «gazdačke» su važili Kaj-

ganov salaš, Dulićevi, Crnković kraj i Vuković kraj, ljudi koji su imali 20, 30 pa i više lanaca zemlje. Sirotinja, da bi dobila ris, ili posle branje kukuruza, morala je gazdama na salašu pre toga raditi da zasluži – mazati košare blatom, vući đubre i slične poslove. Život je bio težak, često se u grad išlo pešice, malim tavankutskim putem koji izbija na Crveno selo, kaže Stipan. Za Dužijance u gradu u to vreme ne zna da ih je bilo.

Posle rata i tavankutske Dužijance kojoj je prisustvovao, već od 1947. godine one se više nisu održavale, niti se završetak žetve obeležavao na tradicionalni način, tvrdi Stipan Rudić:

- Od tog doba, kad sam se demobilisao 1947. godine, ja više ne znam da se držala Dužijanca, jer su postojale već ondak zadruge, tako da se zemlja grupisala i više nije bilo ni risara ni bandaša. Nekako je to tada utihnulo, jednostavno si završio posao, možda pripremio malo bolji ručak i to je bilo sve. Pominjalo se jeste, al` nije se održavalo. Sve do one prve, 1969. godine.

Ovde priču preuzima njegova supruga Rozika, iz istog kraja u Gor-

Lozika Rudić (druga s desna)

njem Tavankutu gde su se i upoznali, a tek na venčanju, kada je matičar pročitao, Stipan je saznao da je pravo ime njegove neveste Lozika. Do danas je, međutim, ostala Rozika, a drugačije je nisu znali ni u «8. martu» odakle je otišla u penziju.

- To je te godine kada je ponovo uvedena Dužijanca jako lipo izgledalo - priča Rozika. - Učestvovala sam već od prve, na svim od onda, a sve nas je okupio Naco Zelić. On je to organizovao i volio nas ko svoju dicu. Naroda je bilo nepregledno, od hipodroma u Malom Bajmoku pa sve do grada, s jedne i druge strane špalir, svi su tapšikovali i vikali: «Lipi ste! Ala ste lipi!» i radovali se. Ja sam igrala u KUD «Matija Gubec», i išli smo u povorku, lipo obučeni, mladi, nismo bili ovako sedi ko sada. Nosila sam narodnu nošnju od svile, išlingovanu košulju i suknju, pregaču, igrač i kapicu, onu što su prija kadgod naše bake nosile. Pa ja i sad imam puno sefira, ništa nisam pokvarila. Svilu sam prodala jer se lomi od stajanja, al` drugo imam - i papuče rađene, sve je u životu. Nek` stoji, i ja još kadgod obučem bunjevačko ruvo. Imam sliku sa fijakera, i na njoj nosim čašu od slame s grožđem, što su slamarke uradile. Svi su gledali i divili se.

Stipan Rudić kao vojnik

Uspomene naviru, a za današnje Dužijance Rozika Rudić kaže da ni izdaleka nisu ono što su nekad bile:

- Danas je to, barem meni, mada ne želim da potcenjivam nikog, sve nekako izvrnuto. Nije to ono što je bila prava Dužijanca – to se ondak kazalo: «Evo kruva...», a sad nešto sve «tisuća» i pitaj Boga šta se sad izmenjiva, ne znam ja to i ne razumim! To nije to! Radovali smo se onda Dužijanci, i mi smo stajali priko od «Partizana», još je išo tramvaj, pa se ja obučem u svilu i iđem – jooj, kako su svi gledali, pa pitaju: «Iđeš na Dužijancu?» Iđem, učestvujem, kažem. Stvarno je bilo lipo. A sad ni naroda to nema, ova Dužijanca što je bila, malo svita, jako malo je došlo - s tugom govori Rozika Rudić.

M. Radojčin

U BUNJEVAČKOJ MATICI PRVI PUT, PROTEKLOG MESECA, PRIKAZAN JE SNIMAK GRANDIOZNE DUŽIJANCE 1968. GODINE

MANIFESTACIJU VRATITI GRADU

Imamo vremena godinu dana, možda nije puno ali je dovoljno, da utemeljimo i da krenemo sa novim pristupom i da zajednički pokušamo izgraditi neku novu viziju Dužijance – predložio je Branko Francišković.

U okviru druženja «Večeri četvrtkom» u Bunjevačkoj matici krajem avgusta tiskali su se gosti, zbijali u redove i sa nestrpljenjem očekivali početak projekcije snimka «Dužijanca 1968. godine». Ovaj film prvi put je prikazan zahvaljujući Stevi Brančiću, koji ga je sačuvao u svojoj arhivi. Koliko je tema bila pogođena najbolje je govorila izuzetna posećenost, jer je bilo prisutno mnogo ljudi koji su učestvovali u stvaranju te izuzetne bunjevačke «Dužijance 1968. godine». Prisutan je bio i prvi bandaš Grgo Kujundžić (pozdravljen burnim aplauzom), a sada predsednik Organizacionog odbora dužijanci koje se održavaju ovih nekoliko godina. Bili su prisutni i potomci bandaša iz 1969. godine, tako da su se mogla čuti i iskustva i jednih i drugih kako je ta Dužijanca rađena, šta je i sa ove vremenske distance dobro urađeno, a šta je moglo biti bolje. Razgovaralo se i o tome

kako treba ovaj veliki običaj Bunjevaca da bude zaštitni znak Subotice, kao što se drugi gradovi po mnogim specifičnim običajima poznaju, a ovaj grad se, između ostaloga, prepoznaje po Dužijanci. Moglo se videti na filmu da je ceo grad prihvatio ovaj bunjevački običaj kao svoj. Te davne 1968. godine Dužijanca se prvi put organizuje kao posebna manifestacija. Bio je to skup priredbi vezanih za žetvene svečanosti, takmičenje risara, veliko kolo sa izborom bandaša i bandašice, bila je skupština risara, svečana povorka, ukrašavanje izloga i konjičke trke. Dužijanca je predstavljala turističku atrakciju ne samo Subotice, nego i šire okoline. Bila je to manifestacija Bunjevaca u Subotici koja je premašila sve dotadašnje gradske manifestacije po masovnosti i sadržaju. Ona je na gradskom trgu okupila od 80 000 do 100 000 posmatrača, koji su pratili tok svečane povorke.

Potreban konsenzus

- Niko nema iluzije da možemo u potpunosti da preslikamo Dužijancu iz 1968. godine u današnji 21. vek. Ukoliko želimo da pored običaja to bude i turistički događaj, moraju se određene stvari prilagoditi današnjem vremenu. Nadam se da pošto ovih godina se svi opredeljujemo i ističemo da je Dužijanca za nas izuzetna, a kod bunjevačke nacionalne manjine to je i praznik, da u tom smislu činimo napore kako da na nivou grada postignemo konsenzus oko jedne kvalitetne, vrhunske manifestacije, oko obeležavanja ovog prelepoga praznika – rekao je Ivan Sedlak.

A, po rečima Grge Bačlije koji je učestvovao u organizaciji «Dužijance 1968. godine», trebalo je oko godinu dana da se osmisli i zaživi takva manifestacija. Budžet te Dužijance ostvarivan je 50 odsto od prihoda, jer je na igralištu «Bačka» bilo 10.000 posmatrača i naplaćivala se karta po 10 dinara, a na memorijalu Pere Tumbas Haje bilo je takođe 10.000 posmatrača i plaćala se karta. Priredbe su bile poluplaćene i tamo gde se moglo išlo se sistemom uštede, dok je danas sve to prepušteno budžetu Opštine. Bilo je oko 5.000 učesnika, a na poslednjih pet- šest Dužijanci trg, po njegovim rečima, izgleda avetinjski, jer Dužijance više nemaju ništa izvorno iz 1968. godine.

U diskusiju se potom uključio Mirko Bajić i predložio je da se koncept današnje Dužijance promeni i to u izvornom pravcu.

- Naravno, ne možemo očekivati da to bude onako kako je bilo 1968. godine, ali možemo sigurno napraviti da to bude manifestacija svih nas koji u ovom gradu živimo i da to bude običaj onih čiji je, ali da bude ne sebično uzet nego podeljen sa svima u ovom gradu i da zaista dobije okvire gradske manifestacije i u turističkom i svakom drugom smislu. Da bi došlo do toga da možemo razgovarati u ovom pravcu, svi u ovom gradu moramo prevazići probleme koji su danas, nažalost, u nečijim glavama, a to je pre svega onaj da svako ima pravo da svoje nacionalno osećanje ispoljava onako kako ga on oseća. Ako to prevaziđemo i ako ne bude tog jaza između Hrvata i Bunjevaca, onda ćemo moći krenuti u pravcu Dužijance kao manifestacije grada Subotice – naglasio je Bajić.

Sloga čuva običaj

Zatim su prisutni iznosili svoje mišljenje da kad se govori o zajedničkoj Dužijanci koju treba podići na gradski nivo trebao bi se formirati i gradski odbor čiju polovinu bi činili stručni turistički radnici, a u drugom delu bi bili Bunjevci, Hrvati, i možda Mađari i Srbi, ukoliko su zainteresovani. Osim toga, rečeno je da političarima nema mesta u povorci, što je aktuelno poslednjih godina, jer oni mogu biti samo posmatrači. U povorci učestvuje narod. Ako bude sloge mogu se sačuvati i običaji i identitet.

Branko Francišković, član Opštinskog veća za oblast privrede i turizma u Subotici, naglasio je da je izuzetno obradovan što postoji film o Dužijanci 1968. godine.

- Kao turistička manifestacija Dužijanca mora dobiti širi karakter, mora neko doći iz drugih gradova, moraju doći gosti, znači ne mora biti lokalnog karaktera. Smatram da treba početi raditi od današnjeg dana pa nadalje i mislim da treba ovaj film popularisati. Predlažem da se na nekoj od televizija on i prikaže da narod vidi, ne samo Bunjevci, već i svi stanovnici ovog grada, da se okupe istoričari, etnolozi i ostali da razgovaramo o Dužijanci. Imamo vremena godinu dana, možda nije puno, ali je dovoljno da utemeljimo i da krenemo sa novim pristupom i da zajednički pokušamo izgraditi neku novu viziju Dužijance – predložio je Francišković.

Milka Mikuška je rekla da se na filmu vidi njena leva ruka, jer je bila autor postavke narodna umetnost Vojvodine, a drug do nje bio je političar i sve je, ističe ona, to u stilu jedne atmosfere koja vlada i danas - da politika nadvladava ono što kažu stručnjaci. Nikada nismo slušali stručnjake.

- Tada sam bila početnik, sada sam penzioner. Tada me niko nije slušao, jer sam bila mlada, sada sam ostarila, znači relacije su ostale iste. Drago mi je i što sam pre više od tri decenije verovala, a verujem i danas, da pitanje Dužijance nije dalo odgovor na mnoga kulturološka, istorijska, etnička i konačno sada i politička pitanja. Postoji jedna istina u ovom gradu - da neke stvari nisu raščišćene, nauka nikada nije dala svoju poslednju reč i godinu dana je malo da se te stvari raščiste. Kao tadašnji predsednik organizacionog odbora za izložbu predlagala sam Komisiji da se razmisli o etnogenezi Bunjevaca. Tada niko o tome nije razmišljao, nije niko razmišljao o Bunjevačkom poreklu koje će sada veoma teško moći da se utvrdi. Teško će se moći dati istina onima koji veruju da su Bunjevci, i s pravom mogu to da budu, i o hrvatskom poreklu, a čak da ne govorimo i o muslimanskom poreklu i svemu onome šta je taj narod prošao u jednom dugom periodu migracije. Sada smo došli u ćorsokak, jer istina nikada nije utvrđena – rekla je Mikuška.

Diskusija je potrajala jer je svako želeo da iznese svoje viđenje nekadašnje i današnje Dužijance. Uglavnom se moglo zaključiti da se svi slažu u jednom - da od ove manifestacije treba napraviti subotički brend.

T. D.

SEDAMDESETOSMOGODIŠNJA BUNJEVKA VITA JURIĆ OTHRANILA JE TRIDESET DVOJE TUĐE DECE

VIŠE OD MAJKE

Nikada mi nije bilo važno da li su ta deca Bunjevci, Srbi, Hrvati, Mađari, Romi, Albanci. Čuvala sam ih i štitila podjednako, jer sam znala da nemaju nikoga osim mene, kaže Vita Jurić. Deca su stasala i otišla svojim putem, a Vita je ostala sama. Njoj danas vrata nema ko da otvori

Iako im biološki nije bila majka, Vitu Jurić trideset dvoje siročadi tako zove, jer je ona njima pružila ljubav, dom, toplu sobu. Sve ih je podjednako volela, štitila, bdila nad njima, krstila, pratila u vojsku, ženila i udavala, i danas s ponosom priča o njima jer kaže da su izrasli u dobre ljude. Ali, i odlazili su svojim putem, a Vitu je s godinama izdala snaga. Danas ova sedamdesetosmogodišnja starica živi sama, strepi od hladnih dana jer je penzija nedovoljna da se plate svi računi i obezbedi izvesna starost. Život zaista ponekad, «ne igra» pošteno. Vita je pružila toliko ljubavi drugima da je zaslužila mnogo više od samoće i neizvesnosti. Ali i ne žali se mnogo, kaže da bi se odrekla svega osim uspomena na svu svoju decu.

- Rano sam postala «majka»- već sa devet godina morala sam da brinem o svoja tri brata, jer su otac i majka bili prezauzeti, a ja, kao najstarije dete, radila sam sve poslove po kući. Bila su to teška vremena, ali najgore me tek čekalo. Imala sam 21 godinu kada sam rodila sina Ivana i umesto sreće koju samo majka može da oseti kada na svet donese dete, razbolela sam se i narednih petnaest godina nosila sam se sa svojom bolešću. Za to vreme moj sin rastao je bez majčinske brige, svakodnevnog zagrljaja, poljupca za laku noć. I kao čudom, nakon deceniju i po moje borbe, vratila sam se svom domu i mom Ivanu. Odmah sam iz Centra za socijalni rad prihvatila troje dece, zatim još toliko, i od tada pa narednih 25 godina u mom domu je uvek bilo sedmoro mališana - priča Vita Jurić.- Oni su hranili moju dušu, ispunjavali prazninu od petnaest godina tuge po bolnicama, davali su mi snagu da izdržim.

Iako već 12 godina u njenoj kući nema dece, Vita se seća svakog od njih. Za mnoge zna i šta im je život namenio, dalje i priča o svom Antunu, Karčiki, Pićuki, Zoliki, Srđanu, Dejanu, Marijani, Ivici, Sebastijanu, Ivi, Magdi, Martinu...

- I njihova deca me zovu majkom, jer kod nas Bunjevaca tako se zove baka. Meni nikada nije bilo važno da li su ta deca Bunjevci, Srbi, Hrvati, Mađari, Romi, Albanci. Sve sam ih podjednako volela i radila oko njih sa velikim zadovoljstvom. A dolazili su uglavnom prljavi, vašljivi, nekršteni, uplašeni. Čuvala sam ih i štitila, jer sam znala da nemaju nikoga osim mene. Ali i oni su znali da uzvrate, kako je koje stasavalo tako je pomagalo u kući. Batina nije bilo, ali je vladala disciplina. Najveća kazna za njih je bila kada bih im zabranila da gledaju crtani film. Reda je moralo da bude. Slavili smo Materice, naše bunjevačke, zatim Božić i Uskrs, i sada znam da je vredelo život uložiti u tu decu – govori Vita Jurić.

Ne žali ona ni za mnogim neprospavanim noćima kada je bdila nad decom koju su rodile neke druge majke, kada je radila kako kaže kod gospode, kao kućna pomoćnica, jer su njena siročad bila uvek sita, obučena i pedantna. Jedino je tužna što danas njena vrata nema ko da otvara.

T. D.

PERFEKCIJA

Iako je već pri kraju osme decenije života, ova vitalna baka traži posao.

- Radila bih po kućama, jako lepo peglam, mada tepihe ne bih mogla da ribam, ali da prozore operem i pospremim po kući još uvek mogu- kaže Vita Jurić i iz torbe vadi besprekorno ispeglanu, platnenu roza maramicu i komentariše – ovako izgleda bunjevačka maramica.

Istina, ispeglana - za Ginisa.

Vita majka mnogoj deci

U GOSTIMA KOD ... ALEKSANDRA MARGANIĆA

FUDBALSKE LEGENDE S NAŠI PROSTORA

Čika Šaco, kako ga najčešće zovu, rođen je 1914. godine u Kaćmaru u Madžarskoj.

Fodbal je, kažu, najvažnija sporedna stvar na svitu. Puno nji živi od njeg, a još više za njeg. A kako je to kad se fodbal voli 80 godina doznali smo od Bajmočanina, Aleksandra Marganića, fodbalske legende s ovi naši prostora.

- Bio sam dite kad smo se doselili u Bajmok i sićam se kako smo kečali krpenjaču. Imo sam 12 godina kad sam se počo fodbalovat u bajmočkom atletskom klubu, to je današnji „Radnički“. Baćo se zdravo protivijo da mu sin trči za loptom, dobijo sam i ćušaka al nisam odustajo. Kad sam kradom pobigo na fodbalpaju, nisam znao da će baćo tog dana bit redar. Stigo je baš kad su mene, malog fodbalištu, iznosili s fodbalpaje razbijenog nosa. Zdravo sam se poplašio, al od tog vrimena mi nije zabranjivo da se loptam. Moralo se, izgleda, štogod desit da bi mi dali ono što volim – sića se dida Šaco početka svoje velike ljubavi – fodbala.

Daleke 1930. godine očo je u beogradski sportski klub koji je u to vrime bio odskočna daska za budućnost jednog fodbolište. Godine 1933. lopto se za „Senegalac“, zatim za „Istru“, takođe beogradski tim, a igro je i za „B“ reprezentaciju Jugoslavije. Izdvaja utakmicu kad je loptajuć se za „Istru“ njegov tim pobedio „Hajduka“ s 5:1, a on je dao dva gola. Pokaziva požutili list novina koje su o tom pisale. Pehar u obliku fodbala dobio je 1937. godine kad je protiv zemunskog „Građanina“ dao tri gola. Kaže da je uvik bio desno krilo. Sića se i kako je pomogo kod osnivanja „Radničkog“ iz Bajmoka, 1946. godine.

- Kad sam slavio devedeseti rođendan dobio sam telegram od Dušana Maravića-Dude, takođe Bajmočanina, koji je igro za „Crvenu zvizdu“, a sad je član FIFE. Napiso je da je srićan što je imo od koga da uči fodbalovat se – sa setom kaže naš sagovornik privrćuć stare novine, slike, priznanja, i druge, njemu tako drage uspomene. Čuva i danas sportski pasoš Kraljevine Jugoslavije iz 1938. godine i Statut fiskulturnog saveza Jugoslavije iz 1947. godine.

Legenda sa suprugom i sinom

Izučio je čika Šaco i šnajderski zanat, pa i sad rado sidne za staru „Feniks“ mašinu da štogod porubi jel ušije. Slabo se kreće, ni biciglu više ne mož tirat, invalid je, iđe uz pomoć batine što je poslidica ranjavanja u ratu.

Ćeri Katici i unuku Draganu, s kojima živi, često pripovida o prošlosti i lipoj mladosti, a kad u kuću stigne kaki novi sagovornik i kad se povede rič o fodbalu, divanu nikad kraja.

Sad kad su prošle godine, kad su sve uspomene stale u jednu fioku, kaže naš sagovornik na kraju, da se ne žali, jel kad god zažmuri - u sićanju proživljava svoju lipu i ispunjenu mladost.

Marija Horvat

VECO VUKOVIĆ IZ BAJMOKA RADI GOBLENE, TAPISERIJE I ŠTRIKA

RUČNI RADOVI ODMARAJU DUŠU

Bajmočanin Veco Vuković je penzioner i poljoprivrednik a poznat je i po tome što jedini u selu zna da kalemi limun. Međutim, nije to sve što Veco ume da radi ali je svoje interesovanje do sada vešto krio od javnosti. Da u slobodno vreme rado radi ručne radove, znali su samo članovi njegove najuže porodice i najbolji prijatelji.

Pokazujući veliku tapiseriju koja se našla među eksponatima izložbe «Zlatne ruke Bajmok 2006» pod imenom Liza Vuković, tiho kaže: «Vidite, to sam ja radio» i počinje priču o svojoj skrivenoj ljubavi - ručnim radovima.

- Moja mama me je naučila da štrikam. Bio sam mali i bolestan. Sećam se boleli su me krajnici i ležao sam nekoliko dana. Dok sam ležao, naštrikao sam sebi šal. To je bio moj prvi ručni rad - priča Veco.

On dodaje da je u njemu najdražu tapiseriju utkao čak sedam kilograma vune a da je pored toga radio i goblene.

- Dok sam radio u «Severu», želeo sam da naučim raditi goblene. Koleginica mi je pokazala kako se to radi pa sam ja kasnije sam uradio «Ciganku».

Veco Vuković

Iskreno govoreći najviše volim da štrikam i to džempere, šalove, napravio sam i opšling na jednom prsluku. Štrikam kad god imam slobodnog vremena jer mi ručni radovi odmaraju dušu - zaključuje Veco Vuković.

V. Ivošević

Piše: dr Andrija Peić

SILAŽA U ISHRANI STOKE

U cilju snižavanja cina mesa i mlika triba obezbedit jeftiniju stočnu hranu, s obzirom da troškovi ishrane priko 60% učestvuju u cini koštanja mesa i mlika. Pokazalo se da je čuvanje stočne hrane u kabastom stanju izazvanom vrenjem mlični bakterija bez prisustva vazduha – silaža, po sadržaju hranljivih materija bogatije od uobičajenog načina pripravljanja hrane sušenjem.

Spremanje silaže od cile biljke kukuruza, kad sadrži oko 30% suve materije, dobija se za trećinu više hranljivih materija nego ako se hasnira samo zrno kukuruza i kukuružna.

Siliranjem kukuruza njiva se oslobađa tri nedilje ranije od redovne berbe čime se stvaraju priduslovi da se blagovrimeno obradi zemlja za jesensku sitvu pšenice.

Kako se siliranje obavlja prija berbe i sitve, bolje se iskorišćava mehanizacija i ljudstvo i lakše se organizuje kompletna proizvodnja na poljoprivrednom gazdinstvu.

Siliranje pridstavlja konzerviranje zelene kabaste hrane s mličnom kiselinom koja se stvara iz šećera uticajem bakterija u silažnoj masi. Proces se odvija u anaerobnim uslovima, zbog tog iz silažne mase mora bit istisnut vazduh gaženjem.

Zavisno od tog koliki je sadržaj šećera u biljkama koje se siliraju, biljke se dile u tri grupe. U prvu grupu spadaju lako silirajuće biljke koje sadrže dosta šećera za optimalno siliranje mase: kukuruz, sirak, suncokret, glava i lišće šećerne ripe, krumpir i dr. U drugu grupu spadaju teško silirajuće biljke koje imaju onoliko šećera koliko je potribno za stvaranje mlične kiseline, pod uslovom da se sav transformiše u mličnu kiselinu, što se u praksi ritko događa. Tu spadaju leguminoze. Treću grupu čine biljke koje se same ne siliraju jel ne sadrže dovoljno šećera, pa se moraju silirat s biljkama koje sadrže šećer u suvišku.

Veći sadržaj šećera takođe nije dobar kod siliranja jel se dobija prikisela silaža, pa je stoka nerado jide. To je slučaj sa siliranjem suviše mladi biljaka kukuruza.

Kako obezbidit kvalitetnu silažu

Optimalna vlažnost zelene mase za siliranje triba da je u granicama 65 do 75%. Triba obezbidit bezvazdušnu anaerobnu sridinu što se postiže:

- usitnjavanjem mase za siliranje,
- gaženjem,
- sabijanjem usitnjene mase i
- dobrim pokrivanjem spremljene silaže.

Dobro usitnjenu silažu stoka jide bez ostatka, a ukoliko je silaža krupna, ostaje nepojideno 10%, pa i više.

Vrime trajanja siliranja

Vrime trajanja siliranja vrlo je važno u cilju smanjenja gubitka hranljivi materija. Punjenje silosa triba da se odvija bez prikida, a u slučaju prikida siliranu masu triba ponovo sabit i istisnit vazduh. Spremanje silaže kod poljoprivrednika triba da traje najviše dva dana. Za dobijanje silaže dobrog kvaliteta mora se obezbedit pokrivanje silirane mase radi obezbiđivanja anaerobni uslova i spričavanje zagađenja. Za pokrivanje silaže se koriste plastične folije debljine 0,20 mm koje spričavaju pristup vazduha i vode. Dobro podnosi niske temperature i otporna je na kiseline koje ima u silaži a bezopasna je za zdravlje životinja. Cilokupna površina silaže mora bit prikrivena jer ukoliko u silažnu masu prodre voda i vazduh dolazi do propadanja.

Vrime ubiranja kulture za siliranje

Kukuruz se za siliranje ubira početkom jel tokom voštane zrilosti zrna, kad biljka sadrži oko 30% suve materije. Silaža od kukuruza je najjeftinije konzervirano hranivo s obzirom na visoke prinose. U povoljnim vrimenskim uslovima jel uslovima navodnjavanja kukuruz posijan postrno mož se uspišno silirat. Upravo taj drugi usiv mož znatno da utiče na pojeftinjenje mesa i mlika kod prživara.

Sirak za silažu se koristi u toku voštane zrilosti. Sadrži dovoljno šećera i bez problema se mož sam silirat dajuć kvalitetnu silažu.

Sudanska trava se silira u početku izbacivanja metlica. Ukoliko se siliranje vrši u kasnijoj fazi, kod ishrane muzara mož da daje mliku smolast ukus.

Suncokret za silažu se ubira u početku cvatanja, kad je oko 50% glavica u cvatu. Suncokret posijan postrno mož se koristit za spremanje silaže jel procvata prija jesenski mrazeva. Rad obezbiđenja dovoljne mase za siliranje kod suncokreta i kukuruza, triba ić sa sklopom od 80 do 100 hiljada biljaka po ha.

Soja se silira kad su maune još zelene i kad počinje njevo formiranje. Mož se uspišno proizvodit i u postrnoj sitvi za siliranje. Sadrži dovoljne količine šećera, pa se mož sama silirat.

Jednogodišnje leptirnjače, grahorica i grašak, siliraju se kad se pojave prve maune, a višegodišnje leptirnjače se siliraju početkom cvatanja kad ima dovoljno suve materije, a smanjen je sadržaj proteina.

Uljana ripica i perko u proliće se koriste ko zelena stočna hrana. Ako se ne utroše ko zelene, mogu se silirat u vrime cvatanja biljaka.

Siliranje prikrupljenog kukuruza

Prikrupljeni kukuruz se silira kad ima oko 35% vlage u zrnu. Koristi se u ishrani svinja. Pridnosti su mu što ima nižu cinu jel se izbegava sušenje kod konzerviranja i ima veću izdašnost od suvog kukuruza. Bolja je iskorišćenost hraniva i bolji je prirast kod svinja. Da bi se očuvo mora bit sabijen, pri čemu se u anaerobnim uslovima formira mlična kiselina koja služi ko konzervans.

Siliranjem se smanjivaju troškovi proizvodnje hrane, pa su poljoprivrednici koji hrane stoku silažom konkurentniji na tržištu.

ŠAHOVSKI MOZAIK

Pripremio: velemajstor Nikola Sedlak

EKIPA SPARTAKA SE OKITILA SREBROM

Od 26. avgusta do 3.septembra na Zlatiboru u hotelu „Čigota“ održana je prva liga Srbije u šahu.U izuzetno jakoj konkurenciji ekipa „Spartaka“ napravila je pravu senzaciju i istorijski uspeh osvojivši drugo mesto, i plasman na Kup evropskih šampiona za 2007. O veličini uspeha dovoljno govore podaci da je ekipa po sastavu bila ubedljivo najmlađa i da je od 10 ekipa bila deveta po rejtingu. Već na početku došlo je do velike neprijatnosti kada je ekipa saznala da je otkazao učešćei francuski velemajstor Robert Fontaine i da će klub celu ligu odigrati bez i jedne rezerve.To je u ekipi probudilo inat i mnogo veću motivaciju.Tokom celog šampionata „Spartak“ nije ni malo kalkulisao, nego je sve mečeve igrao borbeno i na pobedu kao što to i priliči mladoj ekipi.Velika podrška igračima bili su predsednik kluba Ratko Pižurica, generalni sekretar kluba Milorad Maravić i naravno inž. Gabor Nemeš .Š.K.“Spartak“ igrao je u sastavu:internacionalni majstor Dušan Popović,velemajstor Nikola Sedlak, Siniša Popov, Dejan Leskur, fide majstor Boban Bogosavljević (ovogodišnji omladinski šampion Srbije) i majstor Nađheđeši Balind. Dušan Popović je ostvario 5,5 iz 9 jedan od najboljih rezultata na prvoj tabli zajedno sa Borkijem Predojevićem i Andrejom Maksimenkom. Na drugoj tabli Nikola Sedlak je napravio 6,5 iz 9 i zajedno sa Bojanom Vučković bio je najuspešnija druga tabla. Siniša Popov i Dejan Leskur ostvarili su po 4,5 iz 9 što predstavlja sasvim solidan rezultat a pokazali su se kao najjači kada je to bilo i najbitnije, i to u zadnjem kolu protiv Vršca kada je Dejan Leskur savladao velemajstora Dražića,dok je Siniša Popov u potpuno dobijenoj pozicij dao remi Benkoviću jer je ekipi bilo dovoljno da dobije meč i osvoji drugo mesto.Boban Bogosavljević je na petoj napravio 5 iz 9 igrajući vrlo sigurno a Balind Nađheđeši je osvojio 5,5 iz 9 što predstavlja odličan rezultat. Kada se gleda i ekipni i pojedinačni rezultat ekipa može biti prezadovoljna jer su Popov, Leskur, Bogosavljević i Nađheđeši osvojili norme za internacionalnog majstora i usput su još i dosta rejting poena zaradili.Velemajstorske rezultate napravili su Popović Dušan i Nikola Sedlak što i nije posebno bitno jer je Sedlak Nikola velemajstor a Dušanu Popoviću sredinom septembra trebaju da priznaju titulu, s obzirom da je ispunio sve uslove

Gore: Nikola Sedlak, Milorad Maravić, Dejan Leskur; Dole: Siniša Popov, Balint Nađ Heđeši i Dušan Popović

na prošlim turnirima.Obojica su uzeli po 20 poena što ih lansira među prvih 10 na srpskoj rejting listi.Prve dve table imale su dodatni motiv jer su igrali sa konkurentima iz reprezentacije i još su jednom dokazali da je selektor sa pravom imao poverenje u njih kada ih je pozvao da brane boje reprezentacije na ovogodišnjoj olimpijadi u Torinu. Dušan Popović je savladao Branka Damljanovića koji je godinama igrao prvu tablu za reprezentaciju, Igora Miladinovića i remizirao je jedino sa Ivanom Ivaniševicem, dok je Nikola Sedlak dobio Miloša Perunovića i Bojana Vučkovića koji su više puta igrali za reprezentaciju. Jasno je da ekipa „Spartaka“ poseduje veliki potencijal, da raspolaže sa mladima i da uz pomoc jednog jakog stranog igrača sledeće godine može ozbiljno da se bori i za prvo mesto!

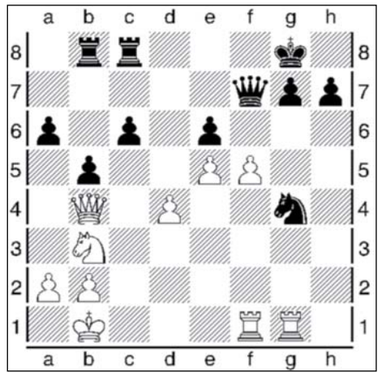
Plasman u muškoj konkurenciji izgledao je ovako:1.Partizan Partner inžinjering Beograd 15 bodova, 2. Spartak 13,3. Novosadski šah klub 12 (32 poena), 4.VŠK Sveti Nikolaj „Valjevo 12 (28 poena), 5. ŠK „ Beograd „ 11 , 6. ŽTP Beograd , 7.ŠK Bora Kostić Vršac 6 , 8. Sloga Amiga Kraljevo 59. BŠK Gambit Beograd 4 10. ŠK Beogradski vodovod 3 boda.

Šlag na tortu stavila je i ženska ekipa, koja je opravdala očekivanja,predvođena iskusnom rumunskom reprezentativkom Peptan Corinom, ušla u cilj sa istim brojem bodova kao prvoplasirani BAS, ali po dodatnim kriterijumima broj osvojenih poena,pripalo je drugo mesto i također srebrna medalja. Pored ekipe BASA, obezbedile su učešće u Kupu šampiona za 2007 godinu. Na ovaj način je Spartak ušao u istoriju,jer je najuspešniji klub, sa dve srebrne medalje na prvomšampionatu Srbije, i u prošlosti malo je bilo ekipa koje se tim podvigom mogu pohvaliti . Pojedinačni rezultati: Corina Peptan 6 poena (9), Mirjana Marić 6,5 poena (9) , Anđelija Stojanović 7 poena (9) i tme najuspešnija u timu, Jelena Bokan 3,5 poena iz 6 partija i Milica Bjeloglav sa 1,5 boda iz 3 partije, kao rezerva.

Tabela : 1.BAS Beograd 16 bodova i 28 poena 2. Spartak 16 bodova i 24,5 poena, 3.ŠK ŽTP Beograd 12 (21,5) , 4. RAD (Beograd) 12 (20) , 5.Jugović (Kać) 10, 6. MPS Progres Goša Smederevska Palanka 9 , 7. ŠK SFS Borac 6 , 8 . ŠK Caribrod Dimitrovgrad 4 (14), 9 . ŠK Radnički Rudovci 4 (13), 10. ŠK Župa Armatura 1 bod.

(31) Dušan,Popović (2523) - Branko , Damljanović (2625) [B48]
PRVA SAHOVSKA LIGA SRBIJE 2006 Zlatibor (1.4), 26.08.2006.
[Nikola Sedlak]

1.e4 c5 2.Sf3 e6 3.d4 cxd4 4.Sxd4 Sc6 5.Sc3 Dc7 Ovo otvaranje zove se Paulsenova sicilijanka. Damljanović za ovu varijantu važi za jednog od većih eksperata. **6.Le3 a6 7.Dd2 Sf6 8.0–0–0 Lb4 9.f3 Se5 10.Sb3 b5 11.De1** preti Sb5 **11...Le7 12.f4 Sg6 13.e5 Sg4 14.Ld2 Lb7 15.Ld3 f5 16.h3 Sh6 17.Tg1** Beli preti g4 i jasno je da je postigao prednost.Crni konji stoje neprirodno. **17...0–0 18.Se2** Beli kombinuje igru na oba krila. **18...Ld5 19.g3 Lc4 20.La5 Da7 21.Kb1 Tfc8 22.Dd2 Tab8 23.Sed4 Lf8 24.g4!** Sada je pravo vreme za ovaj potez jer sve bele figure stoje na najboljim poljima. **24...Lxd3 25.cxd3 Se7 26.Lb4!** Napadajuci skakača na e7 beli vrši pritisak i na tačku f5. **26...fxg4** Crni je morao popustiti. **27.hxg4 Sc6 28.Sxc6 dxc6 29.d4** Crni stoji vrlo teško pre svega zbog puno slabosti u poziciji a to su pešaci e6 i c6,slaba tačka c5 koju će zauzeti beli skakač. **29...Df7 30.Tdf1 Lxb4 31.Dxb4 Sxg4** Damljanović je pomislio da je Popović napravio previd ali sledi jedan izuzetno jak potez. **32.f5!** Diagram

32...h5 [Ne ide 32... exf5 zbog 33.Txg4] **33.f6 Tf8 34.Sc5 gxf6 35.exf6 Dg6+ 36.Ka1 Txf6 37.Te1** Beli trenutno ima 2 pešaka manje ali je crni kralj slab što je mnogo bitnije. **37...Td8 38.Sxa6 Tdf8 39.Dc5 Kh8 40.Sb4** Polako padaju crni pešaci,dok crni ne može ništa da učini jer je izvezan po g liniji. **40...e5 41.dxe5 Tf5 42.Sxc6 Ta8 43.Sd4 Tg5 44.a3 Dd3 45.Dd6 Tg6 46.e6 Ta4 47.e7! Txd6 48.e8D+** I crni se predao jer mu pada top na e7. **1–0**

HOROSKOP ZA OKTOBAR

Priprema: Dragan Tovarišić

OVAN: Bićete u prilici da postignete zapažene poslovne rezultate, ali ćete se morati i potruditi da realizujete svoju šansu. Na emotivnom planu predstoji vam novi uzlet i veoma dobri uticaji planeta tokom celog meseca.

BIK: Ukoliko uspete da iskoristite svoje poslovne adute, krajem meseca su moguće posebne privilegije i značajno napredovanje. Pred vama su novi ljubavni izazovi i topla osećanja bez obzira na trenutni status.

BLIZANCI: Na poslovnom planu tokom oktobra meseca ne bi trebalo da dođe do bilo kakvih promena, bez obzira koliko se trudili da uspete u svojim namerama. Zato ćete imati više vremena za uživanje na emotivnom planu.

RAK: Ako ste početkom septembra uspeli da na pravi način plasirate svoja dostignuća na važnom skupu, sada vam predstoji potpuno zadovoljenje vaših poslovnih ambicija. To će vam dati i novu vedrinu na emotivnom planu.

LAV: U fazi ste privikavanja na nove poslovne okolnosti, ali i razmišljanja kako da svoj posao podignete na viši nivo, tako da ćete na konkretnije rezultate morati sačekati još neko vreme. U ljubavnim kontaktima moći ćete u potpunosti zadovoljiti svoje potrebe.

DEVICA:Pred vama je naporan poslovni period, koji ste vi u svakom slučaju spremni da podnesete i zabeležite na kraju dobar rezultat. Zbog toga ćete manje biti u prilici da se prepustite svojim osećanjima i uživate u ljubavnim čarima.

VAGA: Poslovni uspeh možete postići jedino u poslovima koji zahtevaju vašu kreativnost, ali zato vas na emotivnom planu očekuje veliki zanos, pozitivne promene i zadovoljstvo. Prepustite se svojim osećanjima i emotivnoj inspiraciji!

ŠKORPIJA: Od 3. oktobra pa sve do kraja godine očekuju vas sjajni poslovni rezultati, čije su prve naznake bile prisutne u prvoj polovini septembra. Ljubavni „procvat“ možete očekivati tek krajem meseca.

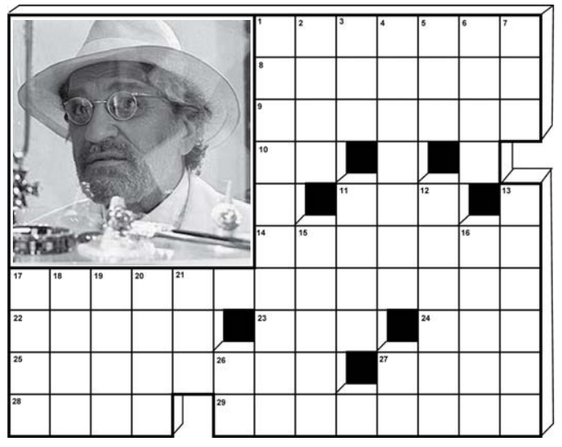
STRELAC: Ukoliko ste prethodnih dana uspeli da pokažete svoje bogato znanje i poslovne sposobnosti na delu, sada biste trebali da zabeležite prve rezultate. U suprotnom ostaje vam samo da razmišljate gde ste pogrešili. Provedite vreme uz voljenu osobu.

JARAC: Uz značajnu podršku od strane nekih uticajnih, moćnih i važnih saradnika možete zabeležiti značajan poslovni uspeh, mada će i bez njih rezultati biti pozitivni, ali manjeg intenziteta. Na emotivnom planu predstoji period zatišja pred veliku buru.

VODOLIJA: Ako ste u poslednje vreme navikli na dobre poslovne rezultate, ovaj će vam mesec proći potpuno nezanimljivo u razmišljanju kako da unapredite svoje rezultate. Na emotivnom planu zaintrigiraće vas nova osoba, a moguća je i nova veza.

RIBE: Poslovna scena se stabilizuje, ali kako još uvek niste zadovoljni svojim poslovnim statusom razmišljate o promeni posla, pri čemu je bitno da prvo sve dobro isplanirate. Ne prenosite nervozu sa posla na ljubavne odnose, kako posle ne biste zažalili.

UKRŠTENE REČI

VODORAVNO: 1. Naslednik porodice; 8. Osoba koja smeta, smetalo; 9. Vrsta istočnjačkih kolača (mn.); 10. Ime glumca Paćina; 11. Ime pevača Čarlsa; 14. Talismani; 17. Naš glumac sa slike; 22. Proizvođač repe; 23. Stari naziv ostrva Vis; 24. Zaliv u Turskoj; 25. Isprovocirati; 27. Pospan; 28. Rusko žensko ime; 29. Ne raditi ništa;

USPRAVNO: 1. Istrebiti; 2. Planina u Rumuniji; 3. Švajcarski junak, Viljem; 4. Otupljeno; 5. Vabljenje, mamljenje; 6. Bunjevačko muško ime; 7. Nekadašnji britanski atletičar, Sebastijan; 11. Jedan ekstremitet; 12. Žensko ime; 13. Ukrašavani; 15.Turski naziv za Egipat; 16. Listić igre na sreću; 17. Reka u Srbiji; 18. Ime šaha Pahlavija; 19. Pripadnik indijanskog plemena; 20. Vrsta lake tkanine; 21. Luka u Francuskoj; 26. Hemijska oznaka za Americijum; 27. Avionska oznaka za Grčku.

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

VODORAVNO: abakusi, palamar, overoli, aparat, o, ateme, SC, anar, **JOVANA TIPŠIN**, ukopavati, KDT, nadodavati, ER, ikada, atakeri.

VLADAN RUDIĆ VRANIĆ NA PETOM SVETSKOM STUDENTSKOM KARATE ŠAMPIONATU

NA POSTOLJU NAJBOLJIH

Vladan Rudić Vranić, jedan od talentovanijih karatista u Subotici, dokazao je nedavno da je i jedan od najboljih u svetu. Ovoga puta mislim da bi trebali napraviti presedan, pa da krenemo od samog početka do dosadašnjeg trijumfa u njegovoj karijeri.

Sa devet godina, znači 1994. godine, prvi put se susreo sa ovim sportom. Vladan i njegov brat Dejan zajedno su počeli trenirati karate, međutim, u nekoliko navrata su prekidali. Tada je tata Željko odigrao veliku ulogu, nije im dozvolio da se dvoume. Zahvaljujući tati ubrzo su počeli kontinuirano da treniraju, da idu na takmičenja, i evo, do dana današnjeg oni su u tom sportu.

- Posle 12 godina karate je postao sastavni deo naših života. Dejan je prestao da se takmiči, ali zato je on preuzeo podučavanje (trener) i suđenje, dok se ja i dalje takmičim i takođe prenosim svoje znanje na mlađe. Da bi postigli ovo što jesmo, prvo smo morali i mi sami da se obučimo, da postignemo dobre rezultate i, naravno, da sazremo. Počeli smo kod Žike Bećanovića u karate klubu Spartak, gde smo bili dugo i puno naučili. Prošli smo sve federacije i SKIF, Srpska karate unija, JKA, ITKF, ali smo se u WKF zadržali zbog pretenzije da budu jedini priznati u Svetu.

Medaljama do svog karate kluba

Sa svim osvojenim medaljama u svim federacijama, a isto tako i sa četiri do pet godina sa statusom najboljih u svojoj kategoriji (junioriborbe), njihov klub, koji je oformljen pre šest godina, još je na boljem glasu:

- Bili smo mladi i svesni svojih kvaliteta, težili smo ka nečem još višem, da istražujemo. Mita Šainović iz Sente pratio je naš rad u prethodnom klubu, pa nas je prihvatio da tre-

Vladan drugi gore desno

niramo kod njega. Prvo smo otvorili ekspozituru „Shotokan karate do“, da bi uz pomoć tate i mame otvorili samostalni karate klub, koji je sada prerastao u porodični posao “shotokan (otvorena prazna šaka) karate do (put, staza kojom se ide)”.

Posle brojnih priznanja, kako u sportu tako i u školi, Vladanu su pomogli da postigne više. Kao vukovac u osnovnoj školi, zatim odlikaš u srednjoj, upisao je Ekonomski fakultet u Beogradu, a potom se vratio na subotički Ekonomski fakultet. Kao dobrom studentu i još boljem karatisti pružila mu se prilika da sa reprezentacijom otputuje u Njujork na Peti Svetski studentski karate šampionat.

- Domaćin turnira je bio Univerzitet Long Island-a, a sam turnir se održao u bruklinškom studentskom gradu u novootvorenom centru za rekreaciju i atletiku - Wellness. Organizatori turnira su bili FISU (Internacionalna Univerzitetska Sportska Federacija) i WKF (Svetska Karate Federacija).

Turnir je ujedno bio i promocija 25-e Univerzijade, koja će se održati u Beogradu 2009. godine i na kojoj će se karate pojaviti kao ravnopravan sport sa ostalim olimpijskim sportovima. To je mali korak ka ulasku karate sporta u porodicu olimpijskih sportova. Promoter je bio gospodin Siniša Jasnić, predsednik Saveza univerzitetskih sportova Srbije.

- Učešće je uzelo oko 50 država i 600 takmičara. Takmičilo se u katama i borbama, kako u ekipnim tako i u pojedinačnim kategorijama, s tim da je u borbama ekipno bilo 23 muške i 16 ženskih ekipa.

Zahvaljujući dobrom izboru selektora reprezentacije Rajka Vujoševića, Miloš Živković, Miloš Jovanović, Dejan Umićević, Almir Cecunjanin, Vladan Rudić Vranić, rezerva Nikola Mandić i Dejan Jovović osvojili su zlatnu medalju u kategoriji muških borbi ekipno. Prvi put u istoriji karatea na ovim prostorima (bivše SFRJ) muška ekipa je uspela da u borbama osvoji zlatnu medalju, pa je samim tim i ovaj uspeh utoliko veći. Ekipa Srbije i Crne Gore je u finalu savladala ekipu Turske rezultatom (2:1), a pre toga je pobedila ekipu Japana (2:1), Kazahstana (3:1) i Azerbejdžana (3:1).

Amerika je uzbudljiva, ali je lepota u Subotici

Sem zlatne medalje, našem Subotičaninu ovo veliko takmičenje ostaće u sećanju i zbog same posete ovom predivnom gradu, međutim...

- Ova medalja mi mnogo znači i nadam se da ćemo sa reprezentacijom imati još dosta ovakvih nastupa. A što se tiče Njujorka, on je veliki grad u kom ima svega, ali mislim da Evropa ima svoju lepotu, a pogotovo Sub-

otica. Ta „obećana zemlja“ puna je gužve, dinamike, velike su distance, pa zbog toga se koristi metro ili neko drugo prevozno sredstvo što iziskuje mnogo para.

Noćni život Vladan opisuje kao izuzetno interesantan. Po njegovim rečima ulice su prepune reklama, skupih kola, redovi su veliki pred ulazak u klub (kao na filmovima) i ne možeš da uđeš ako nisi pozvan i nisi na spisku. Prava atrakcija je vožnja limuzinom (žurke), koja preko vikenda košta 1200 eura, a preko nedelje 300-400. Sve je skuplje preko vikenda, jer dolaze iz drugih gradova, a preko nedelje je sve to duplo jeftinije.

- Nama je bilo lepo, družili smo se sa dugogodišnjim prijateljima iz drugih država - Kanade, Španije, Hrvatske, Slovenije, Francuske. Preko dana se susrećemo na borilištu, a uveče smo pravi prijatelji.

Vladanova godina

Ovo je bila Vladanova godina, osvojio je vicešampionske titule u borbama ekipno na 33. Evropskom juniorskom karate prvenstvu u Podgorici (17-19.02.2006), zatim pripala mu je vicešampionska titula u borbama ekipno i borbama pojedinačno u kategoriji +80kg (teška kategorija) na 12. Balkanskom seniorskom prvenstvu u Tuzli (24-26.03.2006) i naravno, ovde možemo spomenuti kao «šlag na torti» Peti svetski studentski karate šampionat u Njujorku, gde su sa reprezentacijom osvojili zlatnu medalju.

Do kraja godine ima još nekoliko meseci, a sportska sezona uveliko traje. Kakvi su ti dalji planovi?

- Što se mene tiče ove godine, sem domaćih prvenstava, trebao bih uzeti učešće sa reprezentacijom Srbije na Prvenstvu sveta. A što se tiče kluba, voleli bismo da poboljšamo dosadašnje rezultate i da podučimo još više mladih.

Da bi i mi njima pomogli u ostvarivanju ovih ciljeva i doprineli stvaranju novih šampiona, prenećemo Vam informaciju da je u karate klubu «Shotokan karate do» u toku upis novih članova. Treninzi se održavaju preko puta Kerske crkve u dvorištu vrtića. Informacije o upisu možete dobiti na licu mesta ponedeljkom, sredom i petkom od 18 do 22 časa, ili na telefone 551-337 i 063/518-923.

Livia Tričko

МАКЕТАРСКИ КЛУБ СПИНЕР КРАЉЕВО

MAKETARI SA SEVERA BAČKE, JAVITE SE

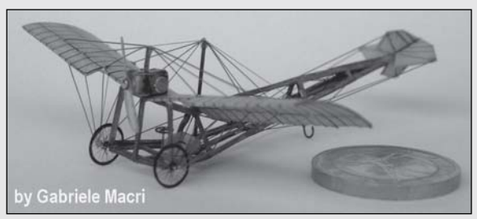
Proteklih meseci Maketarski klub „SPINER„ iz Kraljeva pokrenuo je jednu široku akciju u popularizaciji i razvoju maketarstva na prostoru čitave Srbije. Redakcije svih lokalnih listova kojima smo se do sada obraćali na ovakav način su nas u potpunosti prihvatile pozitivno, pružile podršku i objavljivanjem ovog dopisa donekle preuzele saradničku ulogu za svoj matični grad ili region u realizaciji napred navedene ideje i inicijative. Nadamo se da će takav odnos biti i od strane Redakcije lista „Bunjevačke novine “ kad je u pitanu prostor na kojem se distribuira i čita taj list.

U Kraljevu već jedanaest godina postoji i organizovano deluje Maketarski klub „SPINER” koji okuplja jedan broj članova različitog uzrasta, pola i zanimanja a kojima je hobi maketarstvo tj. izrada maketa aviona, automobila, helikoptera, tenkova i sl.

Klub je zvanično registrovan kod Saveznog zavoda za statistiku, ima sve svoje znake vizuelne identifikacije i već nekoliko godina zvanično je najbolji u državi a nekoliko pojedinaca – maketara toga kluba su takođe najbolji ili među najboljim na ovim prostorima.

Klub i njegovi članovi redovno učestvuju na takmičenjima u zemlji a od 2004. godine učestvuju i na međunarodnim takmičenjima u inostranstvu.

Pošto je po kalendaru saveznih takmičenja maketara, do kraja godine preostalo da se održi još nekoliko takmičenja (Pančevo – 26.08.2006, Senta (septembar), Kraljevo (oktobar) i Niš (novembar) tako da bi bilo više nego poželjno da se na nekom od tih takmičenja pojave u većem broju i maketari sa severa Bačke.

Mi maketari iz Kraljeva se tome nadamo od sveg srca. Kako zbog konkurencije tako i zbog popularizacije ovog izuzetno lepog i korisnog hobija u svim sredinama i na svim prostorima.

Pošto želimo da proširimo saradnju i sa drugim sličnim klubovima i pojedincima koji se bave ovim veoma lepim i korisnim hobijem to ovim putem pozivamo sve zainteresovane građane sa severa Bačke a koji čitaju ovaj list da nam se jave. Uvek smo spremni na saradnju i pomoć i po tom pitanju se uvek možete obratiti na adresu:

STEVAN DRAGOJEVIĆ
(Za Maketarski klub „SPINER„)
Trg VJ sol. 1/52
36000-KRALJEVO
Telefon za kontakt: 064/153-44-17

